

Lauris Gundars

LATTIA

©2014

DARBOJOŠĀS PERSONAS

Puriņu Kārlis (46) – krodzinieks

Ieva (17) – viņa meita

Cimzas Jānis (20) – mājskolotājs

Hermanis fon Zaks (42) – brīvkungs

Emanuelis fon Zaks (19) – viņa dēls

Tropu Juris (53) – mācītājs

Kreicbergu Pauls (40) – tirgotājs

Nikolajs Varfolomejevičs Krjukovs (51) – pasta ierēdnis

Krustiņu Pēteris (58) – turīgs zemnieks

Jaunzemu Jēkabs (36) – zemnieks

Jaunzemu Ērmanis (16) – viņa dēls

Slotēnu Indriķis (23) – zirgu puisis, vēlāk kučieris

Pārupju Kristaps, Drabešu Mārtiņš – gaitnieki

Darbība notiek Krievijas impērijā, Vidzemes guberņā, Malienā, 1834. gada februārī.

I CĒLIENS

Ziema.

Kroga dibentelpa – zemi griesti, mazi logi, krēslains pat spilgtā saulē. Sānos durvis uz lielo krogus telpu, tās vaļā. Garš galds te kā savdabīga bufete, mazākie četri apmeklētājiem – šeit nāk izmeklētāki kundes. Dažas lielas lādes, stūrī vīd balta, šai vietai lāgā nepiederoša baroka kumode ar stiklotām durtiņām.

Kluss, svētdienas rīts.

Pie loga stāv IEVA, lūkojas laukā pagalmā. Tad - itin kā ko pamanījusi, atraujas, skrien laukā pa durvīm. Tomēr pēc mirkļa viņa jau atkal ir atpakaļ un sāk sparīgi kārtot jau tāpat akurāti uz bufetes letes saliktos kausus un šķīvjus.

Noklaudz krogus ārdurvis, tad kāds strauji nāk pāri blakus telpai – uz sliekšņa aizsies plikādas kažokā, ar cepuri rokā uzrodas JĀNIS. Ieva gan nepaskatās viņā, pat apzināti aizgriežas.

JĀNIS. Labs rīts, krodziniec! Alus ir? Tas tumšais, biezais.

IEVA. Ciet vēl.

JĀNIS. Maksāšu dubultā, trīstik. Tīrā zeltā, dimantos.

Jānis iet pie levas, viņa vairās.

IEVA. Lūdzu, nāciet, kad visi – pēc baznīcas. Drīz jau tur beigsies.

JĀNIS. Es esmu ieradies... jūs nozagt! Nē, apēst!

IEVA. Par vēl!

JĀNIS. Tā pieputināts – līdz padusēm, dažviet tupus rāpus!

IEVA. Beidz! Beidziet!

JĀNIS. Un tagad nāk baismonīgais Leviatāns! Āāā!....

Tēlodams kādu briesmīgu radījumu, Jānis visbeidzot notver levu, spiež to sev klāt. Viņa vēl brīdi vairās skūpstu.

IEVA. Auksts!!!...

JĀNIS. Sapratu, ka uz baznīcu nepaspēšu, bet pat sapriecājos. Nesmuki, ne?

IEVA. Es tagad varēju arī būt baznīcā!

JĀNIS. Bet neesi.

IEVA. Negaidīju! (*par blakustelpu*) Redzēji, atkal tur vāļājas: kādam bija jāpaliek.

Jānis skūpstā levu, viņa ļaujās vien brīdi.

IEVA. Es jau visu ko sadomājos!... Ļoti smieklīgi?

JĀNIS. Es varētu neatnākt?! Varētu? Es?

IEVA. Labāks par citiem esi?

JĀNIS. Kuriem tad citiem? Nu, nu, klāj vaļā.

IEVA. Cik asprātīgi!

JĀNIS. Es tev no meža sūtīju tādus... tādus viļņus pa gaisu: nevar būt, ka nesajuti. Neskanēja kaut kādi, nezinu, zvaniņi tev galvā, vai balsis? Iedomājos, kā tu krenķējies.

IEVA. Neskanēja.

JĀNIS. Bet es taču esmu te!

IEVA. Esi. Esi... bet zini, cik riebīgi?! Tu nemaz iedomāties nevari!

JĀNIS. Pasmaidi!

IEVA. Es tā nevaru – uzreiz visu aizmirst un smaidīt...

JĀNIS. Vari!... Vari!

Viņš kutina levu līdz beidzot skauj zem sava atpogātā kažoka – labu brīdi abi skūpstās, tad nekustīgi stāv.

Negaidīti Jānis atsprāgst no levas.

JĀNIS. Saspiedīšu!

IEVA. (*smejas*) Vēl jau neko tur nevar saspiegt!

Jānis nometas ceļos levas priekšā, tausta tās vēderu.

JĀNIS. Ir, jau ir.

IEVA. Nekas nav, muļķis! Klusāk!

Viņa norāda uz blakustelpu, Jānis turpmāk klusāk.

JĀNIS. (*par levas vēderu*) Viņš būs Rūsiņš!

IEVA. Kas?

JĀNIS. Tāds senajiem latviešiem kādreiz bijis vārds.

IEVA. Sarūsējis.

JĀNIS. Toreiz vēl nebija dzelzs, kam rūstēt.

IEVA. Ja meitene – Rūsa?

JĀNIS. Spīdala.

IEVA. (*smejas*) Spīdoša ala...

JĀNIS. Bijis tāds vārds – man viena veca, veca tanta stāstīja.

Ieva cieši skauj Jāni.

IEVA. Man tā bail!!!

JĀNIS. Ja nākošsvētdien mūs uzsauc, mēnesi jau neviens vēl neko nemanīs.

Tēvs? Tāpēc viņš mani sauca? Kā dabūja zināt?

IEVA. No tevis man bail! Būs jādzīvo kopā, bet ja man nepatiks...

JĀNIS. Aizmirsu izstāstīt, piedod – man ir tāds nejauks niķis: gulēt pie mammas un tētuka. Tagad tu arī bariņā, ja? (*smejas viens*)

IEVA. Tagad man būs tevi jāklausa?

JĀNIS. Nu, jā... Nezinu.

IEVA. Tu būtu šodien nācis, ja tēvs nesauktu?

JĀNIS. Bet mēs taču bijām sarunājuši! Kāpēc viņš sauc?

IEVA. Sievām nav jāzina. Bet tu viņam esi pilnīgs paraugs. *Ģēnijs*. Pārāk labi viss izskatās – viņam pat nekādu aizdomu nav, kā parasti.

JĀNIS. Domā, man nav bail? Trīs naktis gulējis neesmu – kā es viņam teikšu, kā lūgšu tevi. Ko viņš sacīs? Kas es tāds vispār esmu? Prasts *šūlmeistariņš*... Bet es izrēķināju – man vajag trīs skolēnus visu laiku turēt, tad pietiks, lai mēs paši uz savu galvu dzīvotu.

IEVA. Visiem sastāstījis, ka esi labāks skolotājs par brīvkunga Fredriku.

JĀNIS. Fāterītim... tēvam jau vienmēr viss labāks... Ja tikai viņš zinātu, kā mēs ar tevi mācījāties!...

IEVA. Un Vāczeme? Tu aizbrauksi.

JĀNIS. Vēl jau nekas līdz galam nav sarunāts.

IEVA. Aizbrauksi.

JĀNIS. Kopā brauksim! Kāpēc ne? Bet vēl gadu, nē – divus, tepat. Man tikai trīs skolniekus vajag visu laiku...

IEVA. Citās mājās jaunajam skolotājam būs citas meitenes, visas jaunas...

JĀNIS. Par to tu baidies?! Muļķīte! Nekad! Es nekad, es...

IEVA. (*pārtrauc*) Es esmu krodzinieka meita, tu zini – neesmu kaut kāda Kača.

JĀNIS. Tu esi tik... es nemaz iedomāties nevarēju, ka tu varētu mani... ka es tevi...

Negaidīti krogus telpā kaut kas noskan, abi atsprāgst viens no otra – leva ķeras vēlreiz pārkārtot traukus, Jānis velk nost kažoku. Abi ir skaļi, pārāk skaļi.

JĀNIS. Šodien gan saputināts. Tagad līdz Jāņiem nekusīs...

IEVA. Rudenī jau šitādu ziemu solīja – putni ātri aizlidoja...

Uz sliekšņa parādās INDRIĶIS – izspūris, sagulējies puisis, acīmredzami svešās – kungu drēbēs, kuras turklāt nesaskanīgas, saburzītas. Viņš cieši turas pie stenderes: paģiras Indriķim, šķiet, vēl nav sākušās.

INDRIĶIS. Kur cilvēki?

IEVA. Kas tad mēs esam?

INDRIĶIS. Kas jūs esat?

JĀNIS. („mācītāja” balsī) Vai tu, Slotēnu Indriķi, tu, gandrīz vai labākais no zirgu puišiem, tīrs un patiesšs še, lielās tiesas priekšā stāvi?...

INDRIĶIS. Mācītājs teica, ka trīs reizes var kavēt, ka tas nekas.

IEVA. Trīs reizes pa mēnesi.

INDRIĶIS. Ielej tīro, leviņ.

IEVA. Iztiksi.

INDRIĶIS. Mācītājs stāstīja, ka lāpīt vakardienu esot veselīgi. Goda vārds! Tur kaut kas kaut kā pa iekšu sakārtojas: pierādīts esot. Tikai ar tīru mantu, ne piparmētru: vēl tagad nesmiržo, ne?

IEVA. Izej laukā, mūli sniegā iebāz.

Indriķis tomēr sēstas.

INDRIĶIS. Man tā kučiera vieta ir tikpat kā rokā.

IEVA. Ar āzi kaķus vizināsi?

INDRIĶIS. Un tad tu nāksi pie manis. Vai ne? Tavs fāterītis arī mani vērtē. Re, laukā vairs pa nakti nemet. Neesmu dzērājs, visu varu: spēks kaulos. Ielej... leva!

IEVA. Cik ta bērņus gribi?

INDRIĶIS. Smejies?! A ko es te sēžu, ko? Katru sestdienu, ko? Tu tikai tēlo, ka neredzi. Pats par savu naudu!... Pats ieliešu!

Viņš ceļas, dodas pie letes, klūp, tad krīt un nekustas brīdi.

Jānis ceļ Indriķi augšā, sēdina.

INDRIĶIS. (par Jāni) O, ģēnijs! No kurienes tu nokriti? Nē, nu pilnīgi īsts...

JĀNIS. Negribi paelpot svaigu gaisu? Salā ātri vesels paliek, pierādīts.

INDRIĶIS. Atpakaļ esi pie mums, ko? Ģēnijam jau Holšteinās kaut kādās, nē – Pēterburgās, vieta, ko?... Pasaki viņai, lai ielej.

JĀNIS. Izejam.

INDRIĶIS. Tu visu laiku te biji? Zem galda? Ko jūs abi te... oi-oi, es patraucēju, ko?

IEVA. Vāksies vienreiz laukā?!

INDRIĶIS. (*Jānim*) Nē, pareizi – uz tevi meitas nekrīt, *pardon. Enšuldigen.* Man, puis... ai, ko tur runāt. Pat Kristīni es atšuvu, saproti? Pašu Kristīni. Vecis es esmu. Bet es taču tur neesmu vainīgs... Tev jau fāters, mutere nemaz šitādu krogus freileni neļautu ņemt. A man zini, pie pakaļas – lai ir krogus meita. Galvenais – šon un klausā... Ne, leva?

Ieva strauji iet pie Indriķa, bliež tam skanīgu pļauku. Tad – itin kā nekas nebūtu noticis, iziet krogus telpā.

INDRIĶIS. Ja sit, tad mīl!...

Ieva skrien atpakaļ, kā gaidījusi. Bliež Indriķim vēlreiz.

INDRIĶIS. Ielej!...

Ieva sit vēl, un stiprāk.

INDRIĶIS. Lej!!!...

Glābdams no levas, Jānis stīvē Indriķi laukā. Viņš gan pretojas, tomēr tad jau noklaudz krogus ārdurvis. Brīdi kluss.

Kad tās veras vēlreiz, nācējs tuvojas nesteidzīgi – pēc mirkļa uz sliekšņa parādās NIKOLAJS KRĶUKOVS – smaidīgs rudmatis kuplām ūsām garā šinelī, zem kura ierēdņa mundieris. Latviski viņš runā ar akcentu, tomēr gana labi.

NIKOLAJS. Raudam, *золотце*? Tāds rīts! *Ох, зима российская!* Nekur tādas pasaulē neesot, cilvēki saka. Beidz raudāt! Divi dažādi puikas, a? Nevar izdomāt, kuram teikt „jā”, a?

IEVA. Tēvs baznīcā.

NIKOLAJS. A jums te cits dievs, ka mājās?

Ieva ņem no bufetes dziļumiem mēriņu un lielu degvīna pudeli, kas aizbāzta ar pakulu saišķi.

IEVA. *Как всегда?*

NIKOLAJS. Tu doma, es jokoju – to pudeli vajag uz visu nakti iebāzt sniegā, ja ziema! Ziemā siltu – *никогда!*

IEVA. Auksta nav.

NIKOLAJS. A tu esi ļoti laba *дочка* papam izaugusi, a? Viss kā vajag. Nāksi pie manis, pie starika, a? *Богатенький я... Шутка!* Joks!

IEVA. Gaidīsīt tēvu?

NIKOLAJS. Zirgi sasala akmenī, puikas tagad kausē vaļā... A varbūt ne *шутка* nemaz, a?...

Noklaudz durvis, iekšā nāk Jānis.

NIKOLAJS. Ieraki sniegā, lai konkurents nosalst, a?

JĀNIS. Kāds konkurents... Uz baznīcu viņš aizgāja.

NIKOLAJS. A tev baznīcu vairāk nevajag, a?

JĀNIS. Nokavēju, sniegš, ziema...

NIKOLAJS. Cilvēki stāsta, tu apkārt staigā, uzmācies, prasi, kā bija vecos laikos, pirms Jēzus Kristus kad. Brīnījos – kas tādām jaunam cilvēkam tur var patikt.

JĀNIS. Aiz gara laika.

NIKOLAJS. Nē, man arī patīk! Tā jau tagad Vācijā pat tāda *moda* esot, a? Izdomāt, *как там предки жили-были.*

IEVA. Viņš Vācijā mācīsies.

NIKOLAJS. Atpakaļ pēc tam?

JĀNIS. Protams. Par skolotāju.

NIKOLAJS. Mācīsi, ka vecos laikos, bez dieva labāk bija, a?

JĀNIS. Vācijā arī ir dievs.

NIKOLAJS. Oi, oi, oi, es jau tikai paprasīju. (*Ieva*) A karsts tev tas *žēņihs*, a?

IEVA. Nav viņš mans!

JĀNIS. Un ja būtu?

NIKOLAJS. Oi, oi, oi, es mazs cilvēks, palīgā! Papa priekšnieks pie Cimzas kunga, redzēt var – *большой человек!*

JĀNIS. Kā jūs zināt?

NIKOLAJS. A es te, pa šito traktu braukāju vēl pirms tu piedzimis biji, Jaņis. (*iedzēris mēriņu, viebjas, Ieva*) Dod, iebāzīšu sniegā – *противно!*

Paņēmis no levas pudeli, Nikolajs dodas laukā. Kad noklaudz durvis, negaidīti skaļi sāk zvanīt baznīcas zvans – tas ir tepat līdzās, blakus ēkā.

Jānis ar levu cieši apskaujas. Tikpat strauji viņi gan arī atraujas viens no otra – kāds sparīgi nāk krogā iekšā. Acumirkļi uz sliekšņa jau stāv KĀRLIS – enerģisks, drukns vīrs sarkanu seju, ciešu skatu.

KĀRLIS. Kur tu biji? Es jau sāku tevi saukāt visādos nesmukos vārdos!

IEVA. Indriķēns te vāļājās, salā laukā mest nevar, pats saki.

Tomēr Kārlis vērsas pie Jāņa.

KĀRLIS. Kas ir? Lēcies kas?

JĀNIS. Aizputināts, tupus rāpus...

KĀRLIS. Ko tādā putna ģīmī?

JĀNIS. Jūs gribējāt ko teikt, saucāt.

KĀRLIS. Jā! Tu man esi kaut ko nozadzis, jaunskungs!

IEVA. Ko tad?!

KĀRLIS. Kaut ko ļoti lielu!

IEVA. Nav viņš!

KĀRLIS. Jokoju! Es taču jokoju, ģēnij! Oh, cik jaunie tagad jūtīgi! Ģībsi vai, kā tāda preilene?

JĀNIS. Nē!

KĀRLIS. Labi, klausies – kamēr vēl visi nāk. Šodien ir liela diena! Ļoti liela.

Es... ai, nu labi. Vienā vārdā – man vajag, lai tu palīdzi. Iemāci mūsu vīriem te kādas tās tavas dziesmas. Nu, tās ko lasi pa kaktiem.

IEVA. Tās jau tev bābu gaudas.

KĀRLIS. Viņi spirināsies, bet es laipni palūgšu. Bet tā kārtīgi, lai uz balsīm: kā tu man rādīji. Lai skan!

JĀNIS. Priekš kam?

KĀRLIS. Kāpēc tad dziesmas mācās?! Lai dziedātu, ne?! Man vajag, lai vīri te tā smuki nostājas un tā nodzied, ka visiem citiem, kas dzird, žoklis līdz zemei.

Jā, lai skauž! Lai citiem arī gribas. To sparīgo, ne bābisko – kā tur bija: *zirgi zviedza, zirgi, zirgi...* Alus šodien šiem par brīvu – tūlīt būs klāt!

IEVA. Priekš kam tev?

KĀRLIS. To vēl nezina neviena dzīva būtne visā pasaulē! Pat nenojauš!

(Jānim) Jāpaspēj līdz pusdienai, citādi būs līki.

IEVA. Lai līdz muižai skan?

KĀRLIS. Varbūt!

IEVA. Ko tu atkal esi sadomājis?

KĀRLIS. Citi domā. Es daru. Vīri dziedās. *Zirgi zviedza, zirgi, zirgi...*

*Nodunot ārdurvīm, lielajā telpā iekšā nāk vesels bars ļaužu – viņi ir skaļi:
kā jau pēc ledusaukstas baznīcas siltuma gaidās.*

KĀRLIS. (*leva*) Katram vispirms pa mēriņam, bet pēc tam tikai šķidro alu – lai kaut galdus grauz, ni un ni! Nestāvi – brīnīsies vakarā! Vīri māju apgāzīs!

leva prom lielajā krogus telpā, kur tiek sagaidīta ar gavilēm.

Kārlis skauj Jāni ap pleciem.

KĀRLIS. Tu būsi mans... man vistuvākais cilvēks! (*smejas*) Kas tev šodien noticis? Sliktu ko apēdis?

JĀNIS. Man arī runāšana...

KĀRLIS. Labi! Ļoti labi! Vēlāk uz vakaru būs mums brīvs brītiņš. Tūlīt šie sasils, un ķeries klāt: laika maz.

JĀNIS. Visiem jau nav balss, jāskatās.

KĀRLIS. Labi, es viņus tev pa vienam piesūtīšu! Ja kāds šķobīsies, saki!

Kārlis enerģiski dodas lielajā telpā prom – tur viņo pamatīgs pulks nosalušu, bet garā brīvu vīru.

Iekšā nāk PAULS – viņš nekad nesteidzas, allaž smējīgs, bet ļoti reti

lūkojas kādam acīs. Pauls lej sev mēriņu no kādas zaļas pudeles, ko nesis līdzī, dzer.

PAULS. Melna vaga no baznīcas durvīm līdz šejieni – sniegs pat nokusis pa tīro. Kalpojums vēl beidzies nebija. Cienīgajam nokrīt zemē lasāmpapīrs ar uzsaucamajiem: kad šis atliecās, baznīcā vienas vecenes bija palikušas pāri.

JĀNIS. Auksts.

PAULS. Ieliet? Fāterītis izsauca?

JĀNIS. Viņš kaut ko sadomājis.

PAULS. Izstāstīja?

JĀNIS. Jādzied būs, ar vīriem.

PAULS. (*smejas*) Mūsējie dziedās? Vīri?! Fāterītis ir drosmīgs.

JĀNIS. Ko viņš ir izdomājis?

PAULS. Ko drebi? Iedzer. Vajag viņam tevi, *šūlmeister*, ja jau pasauca. Tu zini, viņš velti ar muti nebrauc.

JĀNIS. Jāsavāra karsta tēja...

PAULS. Noslēpumus māki glabāt? Man ar tevi arī runāšana. Palīdzēsi, tiksi uz Vāczemi ar labākajiem zirgiem.

JĀNIS. Varbūt nemaz nebraukšu, šogad.

PAULS. Gadu varēsi dzīvot tur bez bēdu.

JĀNIS. Ko tad es varu palīdzēt?

PAULS. Palaidīsi muti, nejauši nosalsi mežā.

JĀNIS. Kam tad lai es stāstītu?...

PAULS. Jokus nesaproti?... Man levu vajag. Gadu biji viņai *šūlmeistars* – zini viņas stiķus, niķus, un tu viņai patīc. Negribu pirkt, gribu, lai viņa pati mani... sagrib.

JĀNIS. Bet... bet fāterītis.

PAULS. Ja viņa pati gribēs, fāterītis neko neteiks – viņam visa gana, jāprecina nav. Un ja mēs savu mantu apvienotu – *ohohoo...*

JĀNIS. Varbūt viņa... kādu jaunāku varbūt.

PAULS. Tev mani jāpārdod.

JĀNIS. Es nemāku, nezinu. Kā?

PAULS. Tu redzi vēl kādu, kas viņai derētu?

JĀNIS. Varbūt, teiksim, es arī varētu varbūt.

PAULS. Brauc uz Vāczemi. Pabučojāties un pietiek. Redzēju... Bērniem tā gadās.

JĀNIS. Varbūt negadījās, varbūt pa īstam?!...

PAULS. Izdoma pats, kāpēc es esmu vislabākais. Tagad tev ir mans noslēpums.

JĀNIS. Es tiešām neteikšu nevienam, bet es nezinu, kā es...

Pauls no bufetes apakšas izņem spēļu kauliņus.

PAULS. Pievarēsi mani, tiksi vaļā.

JĀNIS. Nemāku es!

PAULS. Tā ir laimes spēle, dieva spēle – kā viņš gribēs, tā būs.

JĀNIS. Tēja jāsavāra...

PAULS. Nemaz nemēģināsi?... Paklau, varbūt man viņai kaut ko uzdāvināt, bet tā lai nenojauš, kurš... Nē, lai nojauš, bet...

Jānis gan jau ir prom, krogā.

Durvīs viņš saskrējies ar iekšā nākošajiem Jaunzemiem – JĒKABU un ĒRMANI, tēvs allaž smejas, dēls nemainīgi sarauktu pieri. Abi brīdi godbijīgi stāv uz sliekšņa.

JĒKABS. Kungs neizdzīs?

PAULS. Tavs kungs muižā dzīvo.

JĒKABS. Fāterītis... nu, Kārļa kungs, es domāju.

PAULS. Tas ir tas puika?

Jēkabs spēcīgi iedunkā Ērmani.

ĒRMANIS. ...ies palīdz...

PAULS. Trīsdesmit piektais?

JĒKABS. (*smejas*) Astotais. Puika trešais.

PAULS. Pastarītis.

JĒKABS. Nu jau četrpadsmit! (*smejas*) Kā šauju, tā trāpu!

PAULS. Varbūt kādreiz tāpat pašaudies, bez mērķa?

JĒKABS. (*smejas*) Apvainosies sieviņa!

Jēkabs liek galdā mazu mučeli, abi sēstas pie Paula.

PAULS. Tauki atkal?

JĒKABS. Baltajām svecēm – vislabākie! Ja nesīšu mājās, sieviņa dzīs atpakaļ.

PAULS. Gubernā jau tāpat muld, ka es tās tavas meitas esmu pārdevis.

JĒKABS. (*smejas*) Kas tad par šīm maksātu?!

PAULS. Un ja nu tā arī ir?

JĒKABS. Es nevienam neko tādu neesmu teicis!

PAULS. Gaļā pārdevu. (*Ērmanim*) Cik tu sver?

JĒKABS. Negaršīgs būs! Bet kalnus var gāzt – skaties, kādi kauli: divi es!

PAULS. (*Ērmanim*) Runāt māki vispār?

JĒKABS. Priekš kam viņam?

PAULS. Kungs laidīs?

JĒKABS. Viņš mums labs, nav jau vecais.

PAULS. Par meitām tu biji sastāstījis, ka pašas aizbēgušas.

JĒKABS. Nu... nav jau melots gandrīz – tagad vismaz staigā pilsētā smuki apģērbusās droši vien...

PAULS. (*Ērmanim*) Tev arī vajag smuki ģērbties?

ĒRMANIS. Nē, es negribu!

JĒKABS. (*iešauj Ērmanim pa pakausi*) Runā, kad prasa!

ĒRMANIS. Prasīja!

JĒKABS. (*Paulam*) Jā, jebko darīs! (*smejas*) Kleitā staigās!

PAULS. Ja? Patīk?

ĒRMANIS. Nē!

JĒKABS. Kas tad tur?!...

Ar sparū no krogus telpas iekšā nāk Indriķis – atžīlbis, bet tagad pārlietu enerģisks, kaut saburzīts joprojām.

INDRIĶIS. O, puiku arī uz meitu māju pārdos!

PAULS. Tevi arī varētu – negribi? Smuks kā bilde.

INDRIĶIS. Mani?! Es?! Nekad! Mani nevar ne pirkt, ne pārdot! Skaidrs?!

PAULS. Vajag tevi kādam, ja?

INDRIĶIS. A kas tu pats esi? Spekulants! Visu nevar pirkt un pārdot!

No kroga ienāk Kārlis ar alus kausiem rokā – Jēkabs raujas kājās, uzbukņī ar Ērmani. Kārlis gan ved sev līdz divus iesilušus vīrus - KRISTAPU un MĀRTIŅU, kurus sēdina pie galdiņa dziļumā.

KĀRLIS. Kur mans ģēnijs? Jānis, Cimzas Jānis, jaunais šūlmeistars?

JĒKABS. Mēs tikai parunāt te.

ĒRMANIS. ...ies palīdz...

Kārlis spiež Jēkabam rokā kausu, un, paņēmis no Paula kauliņu spēli, sēdina abus pie Kristapa un Mārtiņa.

KĀRLIS. Sēdiet te, gaidiet Jāni!

JĒKABS. Mums jau skolai nav laika...

KĀRLIS. Sēdi!

INDRIĶIS. Man ir runāšana, svarīga runāšana.

KĀRLIS. Šodien viss par brīvu!

INDRIĶIS. Nē, tas par... nu, par dzīvi drusku tā kā. Kā diviem vīriem vajag parunāt...

KĀRLIS. Visi sēž un gaida, saku.

INDRIĶIS. (*par Paulu*) Es ar viņu nesēdēšu!

Iet pie attālākā galda, Jēkabs ar Ērmani nopakaļ.

PAULS. Izdomāji, ka šodien?

KĀRLIS. Ko vēl gaidīt? Jāsāk.

PAULS. Ar dziedāšanu? Vīri raus vaļā?

KĀRLIS. Smiesies – nositīšu.

PAULS. Pagaidi!... Krievs kaut ko par karieti zina, man liekas.

KĀRLIS. Būs jādalās.

PAULS. Cik ilgi?

KĀRLIS. Ar krievu ilgi. Cik vajadzēs. Kur tas ģēnijs nosvīdis?

PAULS. Uz tavu leviņu sadomājies, zini?

KĀRLIS. Zinu, kurš tad nav?

PAULS. Ko tu uz mani skaties?

KĀRLIS. (*par pārējiem*) Skaties, lai viņi nekur neaizvazājas – tūlīt vagaru šiem atvedīšu! (*pārējiem*) Gaidām, vīri!

Kārlis prom.

KĀRLIS. (*balss*) Vēl viens alus uz kroga rēķina! Ieva!!!...

Viņam atbild jūsmīgu balsu unisons ar skaļumā augošu „ū-ū-ū...”.

Dibentelpā ar savu vermuta pudeli un glāzi iekšā nāk JURIS, viņa mācītāja arodu uzrāda vien baltā kolārkrekla apkaklīte.

PAULS. Dievs palīdz!

Juris gan neko neatbild – nosēstas pie stūra galdiņa viens pats.

Dziļumā vīri spēlē kauliņu spēli – grab vien. Visskaļākais ir Indriķis.

Iedzēris no sava mēriņa, Pauls ceļas un sēstas pie Jura galdiņa. Viņš gan nekādi nereaģē, arī turpmāk labu laiku neskaidrs, vai Juris vispār Paula runāšanu dzird.

PAULS. Es jau sen gribu tevi nopirkt, cienīgais. Ja tu būtu mans, tev būtu savi noslēpumi godīgi saimniekam jāizstāsta. Citādi jau neteiksi, ne?... Padoma man vajag. Es arī gribu tik smuki runāt, ka triju muižu meitas un sievas būtu gatavas pie manis kaut nakts vidū nākt. Viņas vīru vietā sev virsū tevi katru nakti redz, ne? Biju domājis, vajag augstās skolās iet, bet nē tak: vecais kungs tevi pa taisno no pavāra činā esot paaugstinājis. Par ko tad? Nemaz nezināju. Bet jaunajam esot pavēlēts tevi pieciest. Atklāji vecajam dziļos dzīves noslēpumus? Viņam pašam bija slinkums Bībeli šķirstīt? Viņš taču tikai savus trīs vārdiņus atkārtoja visu mūžu, kā zinu: (*ar stipru vācu akcentu, kā vecs vīrs*) *mīļais... pēriens... bīr...* Un vēl es te drusku tā parēķināju, cik tev no tām visām kāzām, bērēm, kristībām ienāk: priekš kam tev vēl lopu kūts? Katram gadījumam, pavāra ieradums? Redz, bagāts, gudrs, dzied arī kā lakstīgala, bet viens kā pirksts. Kāpēc, es tā domāju. Pat Ieva ģībstot stāsta, kā gan tas cienīgais par dzīvošanu runā – *ai* un *oi*...

JURIS. Kāda Ieva?

PAULS. Tā pati.

JURIS. Simts to Ievu, pilna baznīca.

PAULS. Par šitādu tupēšanu krogā cits jau sen būtu no altāra atvadījies. Bet viņš nāk un sēž, un viņam viss vienalga.

JURIS. Ko tev vajag?

PAULS. (*smejas*) Apprecināt tevi gribu. Kam to mantu atstāsi?

JURIS. Tev nenovēlēšu.

PAULS. Ieva tev par jaunu. Bet man pilsētā ir dažas kaziņas.

JURIS. Kāp pats kādai mugurā.

PAULS. Tas tikai priekam, bet mums abiem taču ko vairāk vajag, ne?

JURIS. Man nav draugu. Un nevajag.

PAULS. (*smejas*) Un Jēzus, mūsu pestītājs?!... Patiesībā man ir lūgums – ievilkt vienu karieti baznīcas šķūnī. Nopirku, bet par smalku man. Kad sniegi nokusīs, vedīšu tālāk. Jumts tev tur stingrāks.

JURIS. Un man vēl būs par to jāstāv klusu, ja? Un tu maksāsi.

PAULS. Neuzdrošinos piedāvāt.

JURIS. Kad biju pavārs, es pat sviesta pikuci neesmu nozadzis.

PAULS. Tie ļaudis nav pat manījuši, ka viena kariete mazāk – mēs tikai samazinām viņu liekās mantības apcirkņus.

Atbildes vietā Juris negaidīti apgāž Paula zaļo pudeli, tās saturu izšļākdams tam klēpī.

JURIS. Atvaino, nejauši.

Pielecis kājās, notīrījis bikses, Pauls sēstas atpakaļ pie galda, kur sēdējis pirms Jura atnākšanas.

PAULS. Dievs palīdz!

Strauji no krogus telpas ar alus kausu iekšā nāk PĒTERIS – liels, pamatīgs vīrs ar skaļu balsi un platu malu cepuri allaž galvā: Kārlis viņu stumj sev pa priekšu.

PĒTERIS. (*turpina iepriekš iesākto*) ... un tad nāk labākais – viņam ar tām pilnajām biksēm jāskrien cik tik jaudas: lācis tak patiesībā dikti ātrs! Bet biksēs divu dienu smagums, un ēd viņš vairāk par mani!... Izglābās! Varu iedomāties, ne?! (*smejas*)

KĀRLIS. (*Paulam*) Kur tas mans ģēnijs? Nebija te? (*Pēterim*) Gaidi te!

Kārlis atkal prom. Pēteris sēstas pie Paula galdiņa.

PĒTERIS. (*Jurim*) Šodien bija dikti labs sprediķis, cienīgais.

Juris vien atmāj un dodas laukā blakustelpā.

PĒTERIS. Duraks!...

PAULS. Tavas sētas sievas arī šo mīlē?

PĒTERIS. Kāpēc?

PAULS. Runā gudri.

PĒTERIS. No runāšanas putru neizvārīsi. Ūdens šodien baznīca bija sasalis, bet es visviens riktīgi nosnaudos.

PAULS. Nemaz manījies neesi, ka šīs viņam mutē skatās?

PĒTERIS. (*smejas*) Vispirms viņām jādabū mana atļauja, ar zieģeli... (*rāda divdomīgu žestu, tad klusāk*) Ko ta mūsu fāterītis izdomājis, kas te jāgaida? Plikas meitas no Tērbatas savedis? Tu visu zini.

PAULS. Jādzied būs.

PĒTERIS. (*smejas*) Ko tu vari muldēt!... Klausies, medus ir, daudz medus, labs medus.

PAULS. Vecais kungs tev kājas būtu izraustījis, ka nenodod.

PĒTERIS. Ja es no vecā pat veselus divus kumeļus noslēpu, un gandrīz gadu klausās negāju, kas ir sūda medus? Atceries, kā šis bolījās – (*ar vācu akcentu, veca vīra balsī – tajā pašā, kā Pauls iepriekš*) *Pēriens, pēriens!*... Zini, ka es nekad neesmu pērts, nekad! (*smejas*) Bet cik esmu pelnījis! Kā neviens, brālīt!

PAULS. Nav godīgi. Jaunais kungs tikai to vien prasa kā medu un dziju. Klaušas nav, galvasnauda nav.

PĒTERIS. Viņš tevi par kasieri ir noalgojis?

PAULS. Nākošsvētdien būs vienas kamanas, stiep to savu medu. Par divdesmit.

PĒTERIS. Divdesmit?! Uz pusi?! Nē – četrdesmit! Labi, pa draugam – trīsdesmit pieci.

PAULS. Liels sniegš, daudz zirgu vajag. Bet vari nenest – tāpat gandrīz jau pilns vezums.

PĒTERIS. Divdesmit pieci.

PAULS. Divdesmit trīs. Un nākošreiz nes uz muižu.

PĒTERIS. Nē, skaidrs, vienu reizi jau vajag aiznest – lai nesāk šķībi lūrēt. Bet pretīgi tur iet. Es te sāku domāt – jaunais kundziņš taču grib, lai mēs visi paliekam par tādiem pašiem diegakājām. Un pēc tam badā tāpēc nomirstam. Vecais vismaz bija kārtīgs vecis: ja sita, tad sita, bet šitais... aka.. *kakadēmija!* Mūsu bērniem stabuli spēlēt govi zīmēt mācīs. Pagājušonedēļ pazudusi mana Līzīte pusi dienas – es jau pa dīķa apakšu sāku meklēt. Atnāk mājā ar papīru – tāds kā palags: pa vidu kantaina govs! Un bez pupiem! Es uz visstingrāko – pietiek! Man tāds papīrs gadu jāpelna, a viņš ar smurguļiem uz tā govīs skricelē! Es vēl saprotu kādu portreju baznīcai... Zini, kur es to papīru? (*daudznozīmīgi smejas*) Tā, mīlīt! Un man savs medus jānes? Es tev stingri saku, kā es te stāvu – manējos par diegakājām neviens nepārvērtīs!

Mums ir savs lepnums, gods, ne? *Lepns esi*, es savējiem saku, *neskrien, kur vieglāk!* (*par tukšo alus kausu*) Tev arī atnest: kamēr fāterītis par brīvu dod?

PAULS. Gaidīt lika.

PĒTERIS. Klau, manējās bābas tiešām viņam... nu, mācītājam, mutē skatās?

PAULS. Visas, ne tikai tavas. Paklusam viņš varbūt visas... zieģelē?

PĒTERIS. (*smejas*) Ko tu vari pļurkstēt?!... Bet izlaidušies gan visi uz velna paraušanu, tā ir! Mans vecais kādreiz gribēja noiet uz Rubeni pie tiem Hernhūtes brāļiem, uz to saietu: pārvākties varbūt pat. O, tur ir kārtība – pa labi vīri, pa kreisi bābas, nekādas grūstīšanās un muldēšanās. Tāpēc jau šos aizklapēja – diegakājām nepatīk, ka viss ir tā pa īstam un riktīgi. Tur visi lepni un laimīgi staigā. Man jau vecais teica, bet kaut kā visu laiku darbs darbu dzen, zin... Paklau, divdesmit astoņi. Par to medu. Divdesmit septiņi.

PAULS. Divdesmit trīs.

PĒTERIS. (*smejas*) Spītīgs gan ko? O, to es cienu!

Beidzot Kārlis nāk iekšā gandarīts – viņam līdzī Jānis: kažokā, kā no lauka.

KĀRLIS. (*par Jāni*) Gājis puika uz ķemertiņu, te pieskrējis lācis, bet šis ar vienu rāvienu šo pārplēsis pušu, uz pusēm! Lāču plēsis!

Vīri smejas, Jānis mulst.

KĀRLIS. (*Jānim*) Ķeries šitiem klāt! Visi strīpā!

Vīri sanāk ap galdu, kur sēž Pauls ar Pēteri.

INDRIĶIS. Sāks mūs plēst no garākā gala?

Vīri smejas atkal, tomēr acumirkli klust, kad Kārlis paceļ roku – viņam te ir iespaidīga teikšana. Pavisam kluss kļūst, kad Kārlis ciešāk piever durvis uz krogus telpu.

KĀRLIS. Tagad būs tā – visi darīs to, ko viņš liks.

INDRIĶIS. Sāpēs?

KĀRLIS. Sāpēs tam, kas kaut ko prasīs. Viņš paskatīsies jūsu rīkles. Ja nepatīks, tam es raušu mēli laukā.

Visi smejas, bet jau mulsāk.

PĒTERIS. Priekš kam?

INDRIĶIS. Tev tagad sāpēs!...

KĀRLIS. Jādzied būs.

INDRIĶIS. Mums?!

PĒTERIS. Labi, un kas ta ir pa īstam? Nē, es ar mieru, bet... nav jau dakters, lai rīklē pirkstus bāztu.

KĀRLIS. Klausīsies, kā skan. Lai dziedātu.

PĒTERIS. Tad es savu veceni atsūtīšu. (*par Jēkabu*) Ješka arī, visas savas meitas. Uzraus tādas gaudas, ka tik turies!

JĒKABS. Vīri dziedās?

PĒTERIS. Kā tajā plānprātiņu hernhūtē Rubenē? Tur visi sēž un bauro! Lai diegukājas dzied!

KĀRLIS. Es pirmais. (*Jānim*) Nu, aiziet!

*Jānim gan rokas dreb, tomēr viņš ar balsi dod toņus, kas Kārlim jāatkārto.
Kārlis cenšas, taču biežāk netrāpa Jāņa paraugā, nekā trāpa. Vīri līksmo,
tiesa – piesardzīgi.*

KĀRLIS. Nederēšu?

JĀNIS. Jāpiestrādā – instrumentu vajag: klavieres.

PĒTERIS. Kad to lielo dziedātāju sameklēs, kur tad šis dziedās? Pa svētdienām krogā?

KĀRLIS. Visi dziedās kopā, korī. Kā baznīcā, bet ne dieva pātarus.

INDRIĶIS. Mēs?

JĒKABS. Kad muižā dzied, tad pa vienam.

KĀRLIS. Nākošais!

*Kārlis nostāda pārbaudei Jēkabu. Viņa balss un dzirde izrādās ļoti labas.
Tad dzied Kristaps.*

KĀRLIS. Ģēnijs stāsta – Vāczemē katrā kaktā pa tādām korim.

PĒTERIS. Vāciski rausim?

KĀRLIS. Latviski, mums pašiem dziesmu ir gana.

PĒTERIS. Kā bābas?

KĀRLIS. Pupus arī tev uzkarināsim – divus cūku pūšļus!

Vīri smejas, bet Kārlis stāda Jāņa priekšā Pēteri.

PĒTERIS. Tas taču ir smieklīgi! Tu mūs āzē, ja? Kam to vajag? Pats saki, nav ko diegakājām pakaļ mērkaņoties!

KĀRLIS. Vajag labāk. Esi vecis?

PĒTERIS. Esmu, bet... Es nevaru, kad visi skatās.

INDRIĶIS. Bāba!

KĀRLIS. Klusu!

Vīri spurc, kad Jānis pārbauda Pētera balsi. Tā izrādās varena.

Tikmēr Kārlis stādina Paulu, kurš jau satvēris durvju rokturi.

KĀRLIS. Mēs visi dziedāsim!

PAULS. Atkāpšanās naudu nevar samaksāt?

Arī Pauls ir spiests ļauties balsis pārbaudei – viņš izrādās neslikts tenors.

Tad arī Mārtiņš dzied.

Kad ļoti skaļi, plaši un ļoti greizi iedziedas pārcentīgais Ērmanis, no kroga iekšā nāk Nikolajs.

NIKOLAJS. Karlis, ko es dzirdu? *Латыши поют?* Vot, tas man vienmēr te par maz – brauc te visādi prāģeri, danči tur, a dzied tikai baznīcā tā, kā uz nost miršanu. *Om душу* neviens.

KĀRLIS. Pa mājām dzied, kaunas kopā. Krieviem arī ir kori?

NIKOLAJS. Korī jau nevar pa īstam dziedāt. Kas ir koris? *Толпа*, bars.

KĀRLIS. Mēs mēģināsim.

NIKOLAJS. Vot, paklausies, šito te var korī?

Nikolajs sāk negaidīti labi un spēcīgi dziedāt – tas ir romances «Смолкну пташка – канарейка» (aut. A. Varlamovs) pants.

Kad viņš beidz, visi labu brīdi stāv klusu. Tad Kārlis sāk aplaudēt, tad arī pārējie. Tiesa, mulsi.

KĀRLIS. (*smejas, saviem vīriem*) Korī jau tik labi nevajag: labie šķībos aizsmērēs. Ne, Jāni? Bet spēkam vajag visus.

NIKOLAJS. Spēkam?

KĀRLIS. Skaļumam. Lai muižā dzird!

NIKOLAJS. Visu latviski? A kas zinās, ko jūs tur dziedat?

KĀRLIS. Tu, Nikolaj Varfolomejevič. Nākošreiz brauksi mums garām, paklausīsies.

NIKOLAJS. Šītiem tās skaļākās balsis?

KĀRLIS. Nē, šītie ir pirmie. (*vīriem*) Vienu alu esat nopelnījuši – Ieva ielies!

Jāni, ņem nākošos! Mums sanāk, ne? Aiziet!

Visi vīri prom, paliek tikai Kārlis ar Nikolaju. Aiz lielās telpas durvīm vīrus ievīļņo pienācēju stāsti.

NIKOLAJS. Oi, Karļis, ar uguni spēlējies.

KĀRLIS. Par to karieti?

NIKOLAJS. Arī. Carēviča karieti poļi baidīsies pirkt. Avīzes jau ziņo.

KĀRLIS. Paša Aleksandra braucamo šie ņemtu ciet. Kā tu zini, ka tā ir te?

NIKOLAJS. Pa šķūņa šķīrbām zelts spīd.

KĀRLIS. Viņa ir sienā ierakta dziļi, dziļi.

NIKOLAJS. Vot, tagad zinu.

KĀRLIS. (*smejas*) Iekritu kā puišelis!

NIKOLAJS. Nav godīgi, Karļis, ne?

KĀRLIS. Visiem visu vajag – pats bez biksēm drīz palikšu.

NIKOLAJS. A bez galvas negribi? *He прибудняйся...* kā tas ir – „nepienagabojies”, tā? Šitā jūsu *moda...* slikta *moda*. Vēl tādām, kas vodku tirgo. Un labi tirgo.

KĀRLIS. Tā jau muižas vodka – ko tad tirgotājs...

NIKOLAJS. Oi, Karļis. Es jau esmu mazs pasta činovņiks, bet duraks neesmu, a? Karļis, kas ir ar tevi? Tik daudz gadus, a te uzreiz kā mazs bērns. Un korus taisi. To puiku sūti pa vecām bābām senos laikus vākt kopā. Karļis, kādus vecos laikus, a? Tu tādus atceries? Tavs praprapragēds i to neko vairs nezina, mans arī ne. Tāda *moda* vāciešim, a mums priekš kam, a?

KĀRLIS. Zirgi vēl auksti, neskrien, pagaidi.

NIKOLAJS. Karļis, a es domāju, ka smuki ir tagad, tā, kā tas ir, a? Slikti tev?

KĀRLIS. Var būt smukāk. Nebrauc vēl. Sadzenāšu savam ģēnijam lakstīgalas, parunāsim. Kariete ir sīkums. Dodu vārdu. *По рукам?*

NIKOLAJS. (*smejas*) *Ой, чуял я Карлис, чуял!...*

Kārlis laukā – tur atkal uzbango rosība.

Strauji iekšā nāk Juris, tomēr uz sliekšņa saminstinās.

NIKOLAJS. Nebēdz, nebēdz. Nemaz man acīs neskaties šodien, a?

Juris sēstas.

JURIS. Man no kaut kā būtu jābaidās?

NIKOLAJS. No manis ne. Bet ir cilvēki, kas nikni – esot tev ēst, dzert devuši, bet tu pēc tam par šiem paskvilas saraksti.

JURIS. Nevienš vārdā nav nosaukts. Ja atpazīst paši, tad jau taisnība.

NIKOLAJS. Padomā – mēs, krievi, tavu kņižku negribējām, jo nesolīdi pret vāciešiem sanāk – mums taču solījums, ka viņi te dzīvo cik grib, kā grib, a solījums ir solījums. A vācieši paši nodrukā – lai savējos apbižotu. *Вот, странно, а, странные люди, а?...* Domāji, nezināsim, ka tā tava kņižka tur nodriķēta? Viena tante pastāsta otram, tā trešai, a tur vēl cilvēki tevi atpazīst, a tā piektā tanta man, mazam cilvēkam pastāsta. A es ta skatos, pazīstama kņižka, tikai kaut kāds fon Švalbe uz vāka, kas sarakstījis esot. *Так мо,*

господин Ласточкин. A labi skan, a? Es jau gan lielītos, ja manu kņižku driķētu, nevis slēptos no sava vārda.

JURIS. Viņi paši vācu zemēs vairs tā nedzīvo, kā te – tur sāk atšķirt cilvēkus no dzīvniekiem.

NIKOLAJS. Tikai zini, te neviens vienalga nekaunas. Dzirdēji pie Pelcena cilvēki zāli ēdot, koka mizu, un nekas. *Ordnung.* A tu duraks paliec ar savu *pravdu-matku*, a?

JURIS. Kņižka līdz pilij netika, vai ne?

NIKOLAJS. Puspils mums vācieši. Ko tu gribi?

JURIS. Izlasīji taču.

NIKOLAJS. A tu uzprasi, kurš no taviem nabadziņiem te grib pats savu zemi turēt? (*par blakus telpu*) Nu, ej tur, uzprasi! Kurš, ja labāk zagt, kas nav viņa.

JURIS. Man tāda domāšana riebjas: cilvēki zog no bezcerības, no...

NIKOLAJS. Oi-oi-oi, tad pakaries! Tur visiem labi, tur visi smaida, *все святые и счастливые* – tu, pastor, labāk zini, a? Oi, nē, kārties nevar – tad tu ellē būsi. *Извини, не помощник. Спасибо скажи*, ka kņižka netika pilī: tad tu te man priekšā nesēdētu. Bet pilī tu arī nesēdētu... *Слушай*, a no kurienes tu tāds *сердобольный*, a – nu, tāds „sirdssāpošs”, ja? Vecais kungs tevi stipri pēra pirms par pastoru iecēla, a? Zini, tavai kņižkai... храбрости... nu, „drosmīguma”, ja, drusku nav.

JURIS. Nav?

NIKOLAJS. *Kā-kā-kā-kā* – kā kurica sētas vidū.

JURIS. Mans dēls... mans dēls patiesībā ir vecā kunga dēls. Un viņai arī tas likās pavisam normāli. Sen jau. Bet es gribēju būt mācītājs – viņiem laba dzīve, un es toreiz... teicu toreiz, jā, protams: *alles in ordnung ist!*

NIKOLAJS. O, tagad drosmīgs...

Veroties durvīm, tajās stāv leva – sasārtusi no rošības pa krogu. Acumirkli viņa mulst.

IEVA. *Принести что-то?*

NIKOLAJS. Oi, netraucēšu jūsu randiņš.

JURIS. Jā, mums ir viena runāšana.

NIKOLAJS. Šodien meitene baznīcas vietā bija izvēlējusies te ar vienu puiku... oi, pastor, es neko un nekā neredzēju! Pažēlo nevainīgu *девушку!* *Забыл, где бутылку зарыл!...*

Smiedamies Nikolajs laukā.

Dzirdams, ka krogus telpā vīri parodē balss pārbaudes, smej. Ieva piever durvis.

IEVA. Nevarēju šorīt tikt uz baznīcu, atvainojiet... Kas noticis, slikti?

JURIS. Nē, labi. Man ir... Tev patīkot mani sprediķi? Esot stāstījusi.

IEVA. Nevarēju es šorīt...

JURIS. Nepatīk?

IEVA. Patīk. Sarežģīti drusku...

JURIS. Protams, dažreiz, bet... Ieva, mēs nekad neesam tā kārtīgi runājušies, bet man ir... tikai es tevi lūdzu, saproti pareizi – man tev kaut kas jāpasaka, kas varbūt tev šķitīs jocīgs, bet es nedrīkstu tev to nepateikt. Nē, nav jau nekas tāds ļoti īpašs, bet... Jānis brauks prom uz Vāczemi.

IEVA. Man... mums jau nekas, kas tad tur man?...

JURIS. Viņš ir ļoti gaišs puisis. Un tu esi... Viss ir tik pareizi, ka pat aizdomīgi paliek, es teiktu.

IEVA. Varbūt viņš nemaz nebrauks.

JURIS. Viņam ir jau piemeklēta izcila skola. Draudzes savam jaunajam skolotājam ir saziemojušas lielu naudu, viss ir nokārtots – labāk nemaz nevar būt.

IEVA. Viņš pats to zina?

JURIS. Protams. Bet tad, kad cilvēks aizbrauc un ierauga, cik pasaule patiesībā ir liela, tad... Visu mūžu taču par mājas *šulmeisteru* viņš nepaliks. Tu nezini, bet es jau arī neesmu augstās skolās gājis, bet... nē, man neskauž, nedomā! Jānis pat varbūt ir gaišāks par mani...

IEVA. (*pārtrauc*) Man nevajadzētu ar viņu saieties?

JURIS. Jā!... Nē!... Nepārproti, man tur tiešām nav nekādas daļas, protams, Vienkārši tu esi tik laba meitene, pat krogs nevar tev neko padarīt.

IEVA. Varbūt var.

JURIS. Nevar, es zinu – tāds man amats: ļaudīm cauri redzēt.

IEVA. Ja nu viņš tomēr atsakās braukt?

JURIS. Tas būtu tāpat kā, nezinu – mūžīgas mocības paradīzes vietā izvēlēties. Viss. Man tikai bija tev tas jāpasaka, jo es nedrīkstēju tev nepateikt, lai tu nesabojātu savu dzīvi: tā taču tikai tagad iesākas. Protams, jāizdomā tev pašai, un protams, tu pati to arī darīsi. Bet, lai izvēlētos, ir jāzina. Viss, skrien!

IEVA. Un ja es no tēva naudu dabūtu, un brauktu viņam līdzī?

JURIS. Tas nav iespējams! Viņš tur mācīsies, būs aizņemts, un kas tad te paliks...

IEVA.... kur tās mūžīgās mocības.

JURIS. Tu esi mani pārpratusi, es jau tā domāju!

IEVA. Jo tu gribētu, lai es palieku te.

JURIS. Kādas muļķības!

IEVA. Kas tieši? Tā mēs te, krogā, domājam, tāda mums tā dzīvošana: ļaudīm cauri redzēt... Bet manam tēvam jau esot īss prātiņš, tā runā. Jā, esmu dzirdējusi.

JURIS. To nu gan es biju domājis pavisam citādi – viņš ir gudrs cilvēks, tikai pavisam, pavisam citādi gudrs. Viņš dažkārt neredz, ka virs galvas ir debesis, viņam ir tikai zeme, zeme, bet tas jau arī ir cienījami, tikai pavisam citādi... Pagaidi!...

Ieva jau ir satvērusi durvju rokturi, kad Juris metas viņai nopakaļ, skauj to. Kaut Ieva pretojas, Jurim spēka vairāk, nekā varētu sagaidīt. Tomēr pēc mirkļa viņš ir spiests laist meiteni vaļā – veroties durvīm, tajās stāv Jānis: sasārtis un laimīgs kā no lauka.

JURIS. Vai... vai Andžs atvilkās? Viņš bija mani meklējis...

Juris strauji dodas laukā, durvis neviļus stipri piecirdams, par ko viņš atvainojas, tās vēlreiz pavēris. Brīdi kluss pēc tam.

JĀNIS. Man teica, tu esot uz aku pēc ūdens aizgājusi – skrēju meklēt.

IEVA. Vairāk tu man neko negribi teikt?

JĀNIS. Es tevi meklēju!

IEVA. Viņš ir mācītājs!

JĀNIS. Te ir krogs, pati saki...

IEVA. Un es krogus meita, skaidrs!...

JĀNIS. Tu neko negribi dzirdēt?!...

Jāņa runājamais pēkšņi sprūk vaļā tik strauji, ka viņš pat lāgā nespēj rast vietu istabā: tā kļūst viņam par šauru, šķiet.

JĀNIS. ... Es pateicu!!! Fāterītim... tēvam tavam! Es visu pateicu, visu, kā tas ar mums ir!... Nu, ne visu, bet par to, ka es būtu, ka es esmu gatavs. Nevienu vārdu es neatceros, ko teicu – mute pati virinās, es tikai klausos un brīnos. Trīcu, kā lāci mežā sastapis. Un viņš nekā nesaka, smaida pat, bet neko nesaka. Nezinu, kur likties – stāvam klusējam: veselu mūžību! Tepat ap stūri

viņu noķēru: kad viņš no ķemertiņa nāca atpakaļ. Un tad es sapratu, ka ir kaut kas vēl jāizdara: saku – *nākošsvētdien atbrauksim ar tēvu!* Es jau negribēju savējos kaitināt pirmos – ja nu tavējais saka „nē”? Nē, es jau cīnītos, bet manējais vienmēr dusmīgs, viņam vajag tad, kad viss jau skaidrs. Un zini?! Nu, prasi, prasi, ko viņš atbildēja?! Tavējais! Viņš! Teica! Jā!!! (*Kārli atdarinot*) *Jā, labi puikiņ!... Tikai mana meita nav mana manta – viņai pašai jāizvēlas.* Un viss! Es jau vēl neteicu, ka tu jau esi izvēlējusies – katram gadījumam: ja nu viņš sāk ārdīties, kas mums tur bijis, vai bijis, vai nav bijis... paldies dievam, ka viņš neko nezina, citādi... (*nokrīt ceļos levas priekšā*) Nu, ko tad meitiņa izvēlas? Tev tagad viņam tikai jāpasaka un viss. Es to izdarīju! Dzirdi? Izdarīju!!!

IEVA. Ja tu uz Vāczemi aizbrauksi?

JĀNIS. Es aizbraukšu, bet pēc tam.

IEVA. Ja tev tagad liks?

JĀNIS. Nekur es nebraukšu!

IEVA. Visu mūžu taču nepaliksi mājas *šūlmeistariņš*.

JĀNIS. Protams, ne! Man jāaizbrauc un jāatved gaisma – vecais Valters pareizi saka. Vāczemē cilvēki dzīvo... plaši. Aizbraukšu, paskatīšos, atvedīšu. Tev, visiem. Mēs pavisam citādi dzīvosim!

IEVA. Ja nebūs naudas, par ko mums visiem kopā braukt?

JĀNIS. Viss būs labi! Ja pavisam nesanāks, tu... jūs abi pagaidīsiet tētiņu te, un pēc tam es kaut ko izdomāšu! Visu taču var izrēķināt, sakārtot!

IEVA. Mēs varam pagaidīt.

JĀNIS. Protams, kāpēc ne? Tam taču nav nozīmes, ja mēs... ja mēs esam... un vecāki ļauj...

Noskūpstīt levu gan viņam neizdodas.

IEVA. Vairāk tev nav man ko teikt?

JĀNIS. Es visu izstāstīju, visu, visu...

IEVA. Par cienīgo negribi?

JĀNIS. Viņš... viņš ir mācītājs! Jums bija kas runājams?

IEVA. Ne tikai!

Ar sparū izrāvusies no Jāņa skavām, leva laukā, durvis piecirdama.

Kad mulšais Jānis grasās doties viņai nopakaļ, durvis sprāgst vaļā pašas

– iekšā brāžas Indriķis.

INDRIĶIS. Ā, tas ir mūsu ģēnijs!!!... leva asarās, kāpēc?! Par brūtgānu esi uzmeties? Nē, tu atbildi! Grābstījies? Ja krogus meita, tad var katrs, kam nav slinkums?!...

Jānis grib paspraukties Indriķim garām, tomēr velti – acīmredzami briest kautiņš.

JĀNIS. Zini, bērnu jau paspēju uztaisīt!

Jānis turklāt negaidīti sit pirmais – Indriķi tas tik ļoti pārsteidz, ka viņš atpakaļ tikai zvērīgi ierūkties. Izkaušanās gan arī nenotiek – to pārtrauc no lielās krogus telpas ieskrējušie Pēteris, Jēkabs, Ērmanis un Mārtiņš.

INDRIĶIS. Neaiztiek mani!!! Desās samalšu!!!... Nē, tu gan panāc, ģēnij!!!...

Kamēr ieskrējušie pūlas Indriķi savaldīt, Jānis ir jau prom. Indriķis patiešām ir spēcīgs, tomēr arī pārspēks ir liels: pēc brīža viņš jau ir noguldīts uz galda – Indriķa rokas un kājas tura pa vīram.

JĒKABS. Ejam, puikiņ, ejam – fāterītis mūs tūlīt pie lielā zvana piekārs...

INDRIĶIS. Lai viņš panāk! Es viņa pateikšu, tagad pateikšu!

PĒTERIS. Meitēns taču ir viņa kapitāls – kas tu tāds esi?

INDRIĶIS. Es?! Es... Un kas tad ir tas ģēnijs?! Salīdzini! Un nav tas jūsu fāterītis nekāds barons, kas noteiks, kurš kurai spraudīs, kurai nespraudīs!

Vaļā laid!!!

JĒKABS. Varbūt viņi tikai par skolas lietām runāja...

INDRIĶIS. Tev pēc tādām runāšanām sieviņai vēders vienmēr kā bumba!

PĒTERIS. Labi, ārdies, ņemies!... (*pārējiem*) Ejam. Kas mums daļas?

Kad visi palaiž Indriķi vaļā un jau dodas uz durvju pusi, Indriķis klusi iegauļojas. Viņš ir strauji rimis.

INDRIĶIS. Ja es būtu kučieris...

PĒTERIS. To var. Veco Griķi jānoklapē.

INDRIĶIS. Viņš jau sen uz tās bukas guļ – nomainīs zirgu, nebūs kas kungus mājās ved.

PĒTERIS. Un tad gan meitēns būs tev rokā: kad uz bukas sēdēsi.

INDRIĶIS. Ne jau tev!

PĒTERIS. O, riktīgs junkurs!

INDRIĶIS. (*ceļas*) Bābas jūs esat! Ka tikai kas nenotiek, ka tikai nepadzen, ka šķībi nepaskatās! *Enšuldigen, pardon un enšuldigen!* Liek dziedāt – šie dzied! Fū!

ĒRMANIS. A tu pats?

INDRIĶIS. Nevirini, puikiņ! Būsi manos gados... Nu, mīzēji, ko lūrat? Ir kas tik smieklīgs?!...

Vīri jau griežas uz promiešanu, taču tad iekšā nāk Kārlis ar EMANUELU FON ZAKU – stalta auguma, blondu jaunekli, kurš pūlas slēpt stipru satraukumu. Viņš ir ģērbies ļoti labi, tomēr pārāk plāni sezonai, kājas sabristas līdz ceļiem dubļos.

INDRIĶIS. Mēs nedrīkstam sēdēt, kur patīk?

KĀRLIS. (*smejas*) Ja krodzinieks sāktu kundes no kroga laukā dzīt, tad jau tas avīzēs būtu jādriķē!

Vīri tomēr lavās laukā no telpas, prom.

INDRIĶIS. (*Kārlim*) Gaidīju, ir kas sakāms.

KĀRLIS. (*smejas*) Kad tad tev nav bijis ko teikt?

INDRIĶIS. Tagad pa īstam ir. Es gribēju... jums te abiem kaut kas runājams?

KĀRLIS. Jā, drusku ir – vēlāk parunāsim, ja?

INDRIĶIS. *Enšuldigen!*...

Indriķis demonstratīvi nesteidzīgi iet uz durvīm, taču tad griežas, lai uzrunātu Emanuelu.

INDRIĶIS. Man būtu tev roka jābučo, kungs, bet... pasaki tēvam, ka vecais Griķis grib viņu nozūmēt. Noslīcinās drīz kādā grāvī: Griķu paps ir tā iemācījies gulēt, lai domā, ka neguļ. Es rokas nebučoju, bet par kučierēšanu kāds zina stipri vairāk nekā Griķis. (*Kārlim*) Es meloju?

KĀRLIS. (*smejas*) Krodzinieks vienmēr saka „jā”! Prasi kādam citam: neesmu ar tevi braucis.

INDRIĶIS. (*Emanuelam*) Tikko nokusīs, es jūs visus trīs ar divjūgu izvizināšu – pasaki tēvam. Gribēsīt līdz pastardienai ar mani vien braukt! (*Kārlim*) Tad es pagaidīšu, ja?

KĀRLIS. Tikai neņem vairs neko – aizmirsīsi, kas bija sakāms.

INDRIĶIS. Svētdiena šodien. *Enšuldigen!*

Indriķis iet laukā, Kārlis piever durvis ciešāk.

KĀRLIS. Tiešām būs labs kučieris, ja neļausit ātri braukt... Kas lēcies?

EMANUELS. Kungs...

KĀRLIS. (*smejas*) Neesmu kungs, es tev saku!

EMANUELS. Man tapis zināms apstākļi, kuru es iepriekš nezināju un arī nevarēju zināt...

Emanuela vācu akcents ir knapi manāms, valoda pareiza.

KĀRLIS. (*smejas*) Izklausās ļoti traki!

EMANUELS. Jums... jums pieder visi mana tēva īpašumi? Visa muiža, viss? Vai tas atbilst patiesībai?

KĀRLIS. Tēvs tev izstāstīja?... Es gribēju, lai tu nezini, lai tam nebūt nekādas nozīmes. Tagad iznāk... iznāk, ka tu esi ieskatījies manā meitā tikai tāpēc, lai, viņu apprecot, dabūt atpakaļ muižu. Bet tas taču nav svarīgi, ja viņa tev patīk, pa īstam patīk. Tu taču tā saki! Mēs ar tavu tēvu esam vienojušies, ka tās ir tikai ķīlas, ka...

EMANUELS. Jūs, kungs, zināt, ka viņš nekad nevarēs tās izpirkt, jūs labi zināt, kāds viņš ir.

KĀRLIS. Es esmu devis viņam tādu iespēju: kur es esmu noziedzies? Ne jau es viņu spiedu aizņemties. Kāpēc viņš tev pateica? Līgām, ka pagaidām klusēsim. Viņš pats to gribēja.

EMANUELS. Viņš nedrīkstēja nezināt, ka es šodien šurp nāku runāt par levu – es tā nolēmu. Viņam būtu vēl sliktāk, ja viņš uzzinātu pēc tam, pēc jums. Tas būtu necienīgi, man bija viņam jāpasaka.

KĀRLIS. Izkāvāties vai?

EMANUELS. Biju spiests izlēkt pa logu – viņš ieslēdza mani.

KĀRLIS. Uh, stipri tev tā mana meita...

EMANUELS. Tēvs netic, ka es to nezināju, viņš tiešām domā, ka es nāku pie levas tikai tāpēc, lai atgūtu muižu atpakaļ, lai glābtu dzimtas godu, bet leva ir...

KĀRLIS. ... krogus meita.

EMANUELS. Viņš netic! Pirmo reizi dzīvē viņš man netic! Izdomāšot kaut ko, lai jums atdotu naudu.

KĀRLIS. Tad sen būtu izdomājis. Nemaz nebūtu nācis – es biju pēdējais, kam lūgt. Nemelošu: es pats aizņēmos, lai viņam aizdotu, jo man... Tavs vecaistēvs manējo izdzina no mājas kā stāv, pliku un nabagu, ar visu saimi. Un ziemā. Tas bija mazajā muižā, tāpēc te neviens to neatceras. Bet es... Nē, tev nav jāatvainojas par viņa grēkiem. To jau nemaz nevar. Un viss jau dzīvē mainās: redzi, es taču šodien pat esmu ar mieru atdot tev savu meitu, un no brīva prāta. Un kāpēc lai es atriebtos tavam tēvam – viņš pats no vecā ir tik pamatīgi dabūjis, ka... Tu kādreiz esi domājis, kāpēc viņš ir tāds, kāds ir – visi smejas, cik viņš labiņš. Neesi sev jautājis? Visur kā pie ļaudīm, bet viņš savus

ļaudis uz „jūs” uzrunā. Mušai viņš pāri nenodarīs, svēts. Bet svētie vienmēr bez biksēm paliek... Ko tagad darīsi? Ieva tūlīt nāks. Viņa neko nezina.

Atbildēt Emanuels gan nepaspēj – Ieva jau ver durvis. Ieraudzījusi

Emanuelu, mulst. Lielā krogus telpa zum.

KĀRLIS. Nāc, nāc.

IEVA. Atnest kaut ko?

KĀRLIS. Durvis piever.

Brīdi neveikls klusums.

KĀRLIS. Nu tad, mīlulīši, ir šitā, ka... ka viena riktīga putra ir. Nu tad tā – Emanuela jaunskungs ir tevī ieskatījies, grib precēties, un šodien nāk lūgt tavu roku. Es jau teicu, lai viņš vispirms runā ar tevi – pačiviniet kādu laiciņu un tā, bet viņš ir godīgs jaunskungs... Vēl no rīta es domāju – ne mana cūka, ne mana druva: ko es kādam varu liegt vai ļaut, bet tagad es saku... saku, ka esmu pret. Vismaz pašlaik, bet pret. Nē, tu pati vari lemt, tā ir tava dzīve, un no mana *pret* tev nekas necelsies, bet man ir iemesls, kāpēc esmu pārdomājis. Jaunskungs pats tev izstāstīs, kas noticis. Ja gribēs... Ai, labi, tālāk maisiet to putru pašī!

Kārlis strauji prom.

Stingums ir vēl ilgāks nekā iepriekš. Abi gan beidzot uzsmaida viens

otram, tomēr arī tas ir gauži neveikli.

EMANUELS. Emanuels... Emis...

IEVA. Zinu...

EMANUELS. Man ir tas gods...

Viņš gan apraujas, jo Ieva apsmejas par Emanuela pārlieko nopietnību.

IEVA. Kad tu te sēdēji, domāju mugurā caurums izdegs no tavas skatīšanās...

Tu taču mani nemaz nepazīsti, nezini.

EMANUELS. Jūs... tu esi tāda... Atvaino, lūdzu, tik muļķīgs brūtgāns. Es vienkārši...

IEVA. Es vienkārši esmu tāda, kādas nav tavas māsas.

EMANUELS. Jā. Nē, es...

IEVA. Tavs tēvs zina?

EMANUELS. Es aizbēgu.

IEVA. Manis dēļ? Nestāsti!

EMANUELS. Viņš pats man vienmēr ir mācījis, ka īstam cilvēkam ir gods būt vienlīdzīgam ar citiem.

IEVA. Un kas būs tālāk?

EMANUELS. Man vienalga. Lai viņš dara, ko grib, bet mēs... mēs, ja tu... es esmu ļoti nopietns, Ieva...

Ieva jau atkal apsmejas par Emanuela naivo centību.

EMANUELS. Nu, ko lai es daru? Es pierādīšu, es gribu...

Ieva gan nebeidz smieties, kādēļ Emanuels arī sāk smaidīt. Visbeidzot Ieva satver puīša roku rokaspiedienā.

IEVA. Ieva.

EMANUELS. Emis.

IEVA. Nebūcosies, ja?

EMANUELS. Es?

IEVA. Vēl kāds te ir?

EMANUELS. Tu neesi atbildējusi, vai es drīkstu.

IEVA. Kāpēc mans fāterītis ir pret?... Nu, kas tik traģisks?...

Tomēr atbildēt Emanuels nepaspēj, jo plaši veroties durvīm, pa tām iekšā nāk Ērmanis. Plati smaidīdams, viņš neveikli klanās un sniedz Ievai sarkanu samta kastīti, kas apsietā ar košu banti.

IEVA. Tas man? No kā?

ĒRMANIS. Nevar teikt.

IEVA. Ātri saki! Labi, pačuksti uz auss!

ĒRMANIS. Tad man aci izraus.

Ērmanis prom.

EMANUELS. Viņš nopietni?

Ieva smejas, ver vaļā kastīti – ņem no tās laukā filigrāni nostrādātu, ķēdītē iekarinātu zelta kulonu sirds formā. Tā ir iespaidīga rotaslieta.

IEVA. No tevis?

EMANUELS. Tad es nebūtu citam devis nodot...

IEVA. Bet kurš tad var... tik dārga...

EMANUELS. Tāda, līdzīga man ir mammai, no vecāsmammas...

IEVA. Tu izliecies!

EMANUELS. Nē!

IEVA. Tētis varbūt tādu var nopirkt, bet priekš kam, tagad... Neesi greizsirdīgs?

EMANUELS. Esmu. Bet uz ko?

IEVA. Ne jausmas! Goda vārds! Nepūties!...

*Nākošajā acumirkļī leva gan slēpj dāvanu svārku kabatā – veras durvis.
Pa tām ielūkojas Pauls.*

PAULS. Sveiki, jaunieši. Ieviņ, tēvs sauc.

IEVA. Tiešām?

PAULS. Ko es zinu: lika pasaukt.

IEVA. Paulonkul, paklausies, lūdzu, tagad, ko es tev teikšu...

*Tomēr leva ir spiesta aprauties, jo krogus telpā aiz Paula muguras pēkšņi
atskan skaļas balsis, tad smagi soļi, būkšķi – krīt galdi, soli, šķind plīstoši
kausi. Arī Pauls mirklī nozūd atpakaļ. Tracis ir ļoti nopietns, bet leva –
atšķirībā no Emanuela, ir pie tā radusi.*

IEVA. Krogs...

*Taču tad acumirkļī burzma veļas uz dibentelpas pusi – iekšā skrien Kārlis,
viņam nopakaļ HERMANIS FON ZAKS – elegants kungs lūšādas cepurē
ar smalku bisi rokā. Viņš tēmē uz Kārli, tas izmisīgi vairās.*

EMANUELS. Vater! Vater, hör auf, wirf das weg!...

*Tomēr Hermanis viņu nedzird – viss ir ļoti nopietni: viņš redz tikai savu
upuri, Kārli. Abiem nopakaļ šeit iebražušies arī visi pārējie krogus
apmeklētāji – tie kliez un auro, cenšoties novērst asinsizliešanu. Kāds ik
brīdi stājas Kārlim priekšā, tomēr Hermaņa apņēmība ir biedējoša.
Tad atskan šāviens.*

Tad vēl viens.

Kļūst pilnīgi kluss.

*Kad pūlis pašķiras, redzams, ka Kārlis asiņo. Viņš lēni nostīd zemē un
sastingst uz grīdas bez dzīvības pazīmēm.*

*Hermanis mērķtiecīgi un rāmi pārlādē bisi – neviens neuzdrošinās viņam
pat tuvoties.*

*Tad Hermanis cenšas iebāzt bises stobru sev mutē, taču pirms atskan
šāviens, Ērmanis ar varenu lēcieniun paspēj nogāzt viņu zemē – šāviens
trāpa logā: šķindēdama izbirst rūts.*

*Lielajā stingumā spēji iepūš saltais ziemas vējš, telpā noplīvo plata
sniegpārslu strīpa.*

II CĒLIENS

Turpat, tās pašas dienas pievakare. Izšautais logs aizklāts ar zirga deķi. Šeit klusu plīvo dažu sveču liesmas sienas svečturos. Blakus krogus telpā murd klusas balsis.

Šķiet, te neviena nav, taču tad kaut kas sakustas uz attālākā galda: tas ir Hermanis – saplēstās drēbēs, izspūris, kā pēc cīņiņa. Viņš acīmredzami ir dzēris, taču nu ņemas reibumu vēl vairot, sameklējot zem bufetes letes lielu degvīna pudeli un no kakliņa izmisīgi cenšoties to iztukšot. Tā viņam acīmredzami nav ierasta nodarbe. Kad pudele sausa, Hermanis atkal noguļas uz galda. Pēc mirkļa viņš negaidīti sāk smieties. Tomēr, iespējams, viņš raud.

Negaidīti ēkas ārpusē nošķind stikli, tad tiek norauts zirga deķis – pa logu iekšā rāpjas Emanuels. Tas gan viņam nenākas viegli: rūtis ir mazas. Emanuels ir ļoti tramīgs, ik brīdi piesardzīgi ieklausās blakus telpas skaņās.

Beidzot viņš ir iekšā.

EMANUELS. *Vater! Vater...*

Vien pēc brīža Emanuels apjauš, ka Hermanis neguļ miris, bet gan stipri piedzēries. Tiesa, tas satrauc viņu ne mazāk. Emanuels sāk plīkēt Hermani pa vaigiem, bikstīt un kutināt – viņam tā ir ļoti nepierasta nodarbe.

EMANUELS. *Steh auf, Vater, lūdzu, celies!... Es to nedarīšu, dzirdi? Es esmu no viņas atteicies, piedod, lūdzu! Celies, viss būs labi atkal! Mums jābēg!*

Lūdzu!... Brauksim prom, *Vati!*...

Tomēr Hermanis acīmredzami neapjauš dēla sacītā jēgu: viņš skaji smejas, kas biedē Emanuelu vēl vairāk.

Visbeidzot viņš uzstīvē tēvu kājās, lai streipuļojošu aizvestu līdz izsistajam logam: Emanuels cenšas izstumt Hermani pa to laukā, taču tas smejas, domādams, ka tā ir kāda muļķīga spēle.

EMANUELS. *Krieche, Vati, krieche!*

Kad Emanuelam ir izdevies dabūt laukā pa logu Hermaņa kājas, krogus telpas durvis veras, un pa tām ar daudzžuburu svečturi iekšā nāk Nikolajs, viņa nopakaļ Ērmanis.

NIKOLAJS. *Смоў!!!... (Ērmanim) Ņem viņu atpakaļ, ņem atpakaļ!*

Kad Ērmanis ķeras klāt Hermanim, Emanuels kļūst negaidīti izlēmīgs: aizstāvēdams tēvu, gribēdams to atbrīvot, viņš sāk cīnīties ar puisī ne pa jokam – savā apņēmībā Emanuels izrādās vienlīdz stiprs ar raženo Ērmani.

NIKOLAJS. *Беў, смоў!!!...*

EMANUELS. *Raus! Sie haben kein Recht!*

Redzot, ka Emanuels gūst virsroku, Nikolajs liek nost svečturi un dodas Ērmanim palīgā. Brīnumainā kārtā Nikolajs acumirkļi savaldā Emanuelu, izgriezdams tam rokas aiz muguras. Kad Emanuels vēl nerimstas, Nikolajs veikli nogāž viņu uz galda un, negaidīti spēcīgi un lietīšķi puisī sapļaukā – Emanuels pat ieraudas, tad rimst.

NIKOLAJS. *Я сказал, даже не пробуй!* Es teicu, nelien, nav tava darīšana, *сынoк*. Bija šaušana, bija asinis, bija slepkavošana – būs tiesa, *сынoк*. Tagad dzirdēji?! Skaļāk vajag? Tev ir ko teikt?

EMANUELS. *(elsodams, nedroši)* Viņš ir landtāgā, viņu nevar arestēt!

NIKOLAJS. Sen jau vairs nav, *сынoк*, un mēs abi divi to zinām. Pat tur viņu izmeta – tavs ģedrs visu mūžu tur nosēdēja: īsts mužiķis bija. A šitais, svētais...

Emanuels ceļas, taču Nikolajs neļauj viņam kāpt nost no galda. Emanuels slauka asaras un puņķus, tomēr jau atkal cenšas būt drosmīgs.

EMANUELS. Jā, viņš ir... svētais! Viņš vispār nekad nedzer degvīnu, nekad vēl mūžā – pirmo reizi, saprotiet? Saprotiet, lūdzu!...

NIKOLAJS. Es neesmu nekāda tiesa, bet es esmu činovņiks, mūsu valsts činovņiks, vienīgais te, un es daru, kas man ir jādara – vedīsim no rīta uz Derptu: jūsu *landgerichte* nevienu baronu jau piecpadsmit gadus nav notiesājusi. A vajag pa galviņu paglaudīt, a?

EMANUELS. Es esmu vainīgs, ņemiet mani!

NIKOLAJS. O, a tu drosmīgs, a? *Mutig, a?*

EMANUELS. Viņš to manis dēļ darīja!

NIKOLAJS. A tu meitenes dēļ, a?

EMANUELS. Jums nav tiesību smieties! Ne par mani, ne par manu tēvu! Mēs esam godīgi cilvēki, jums nav tiesību!...

Nikolajs apklusina Emanuelu ar īsu sitienu pakrūtē.

NIKOLAJS. *Я право имею!* Man ir un būs tiesības – te vēl ir Krievijas impērija, liela tāda impērija, *не забывай. Russland, сынок! Нор – Russland!* Un mēs neesam cūki! Neesam *schweine!* Jā, es zinu, ko tu savai māsīcai Konstāncijai stāstīji, kad bijī Derptā: *Cūki pār mums valda – ja nebūtu vāciešu, te būt viens liels vodkas dīķis un dubļu bedre cūkiem! (ar stipri akcentu) Die Schweine herrschen über uns - wenn es keine Deutschen gäbe, hier wäre ein großer Schnapsteich und eine Dreckgrube für Schweine.*

Tu to neteici, *сынок?! Ничего, скоро viss mainīsies, drīz, un ne jau mēs aiziesim. Un te būs vēl labāk! Vispirms jūs, vācieši, aiziesit prom no mūsu pils Pēteburgā, a pēc tam no šejienes, verstanden, klar, сынок, У двух нянь дитя без глаза, mēs tā sākam. Divām auklēm bērns bez acis staigā. Nebūs vairs divas! Не будет двух нянь! Повтори – не будет! Не будет!!! Повтори, сказал!!!*

EMANUELS. *Ne buģet...*

NIKOLAJS. (*smejas*) Būs bērns bez abām acīm, a? Smieklīgi, a?

Emanuel gan nesmejas.

NIKOLAJS. (*Ērmanim*) A ko tu lūries?! Sēdi te un sargā! Neviens nenāk šeitān klāt, *ясно?* Te ienāk kāds tikai, ja es ļauju, *ясно?* Tu vispār, puika, dzirdi, saproti? *Во, дебил...* (*Emanuelam*) Nu, ej, ej, *gehen!* Varēsi Derptā tiesā to joku stāstīt – ka papa nedzer vodku nekad. Drosmīgs, a?... A kāpēc neprasi, kā es par tavu Derptas Konstāncijai zinu, a? A nemaz nezināju, uzminēju! (*smejas*) A varbūt tomēr zināju, a?...

EMANUELS. Es viņam iedošu ūdeni?

Nikolajs to ļauj, Emanuel to arī dara – Hermanis gan jau atkal ne īpaši tver apkārt notiekošo.

NIKOLAJS. A leva laba, a? Tu zini, ka es viņu precēšu, a? *Серьезно.* (*smejas*) Joks, joks!... *Gehen!...*

Emanuel dodas prom.

NIKOLAJS. A *может* ne joks, a? Par levu, a?

EMANUELS. Mēs te paliksim. Paliksim!

NIKOLAJS. A tagad bēdz, *сынoк!*

Emanuels spiests doties prom. Gan piecirzdamš durvis.

Nikolajs iet pie Hermaņa, brīdi viņā lūkojas.

NIKOLAJS. (*Ērmanim*) Un uz šito arī skaties – aizbēgs, galva nost. *Ясно? Verstanden? Klar?*

Nav gan nojaušams, vai Ērmanis ir Nikolaju sapratis.

NIKOLAJS. *Во народ!*... Glupa tauta.

Kad Nikolajs dodas uz durvīm, tās veras - uz mucu pārvadājamajiem

ratiņiem sēdošo Kārli iekšā stīvē Indriķis. Viens Kārļa bikšu stars ir

noplēsts, tā skrandas aptītas viņam ap celi: caur audumu izsūkušās asinis.

Ievainota ir arī Kārļa roka, asiņaini punktiņi klāj vienu Kārļa vaigu:

šauts ar smalkām skrotīm. Tomēr Kārlis ir tikpat enerģisks un skaļš, kā

iepriekš, rokā alus kauss.

KĀRLIS. Kučier, auļos!!!...

Indriķis ļoti cenšas būt labs ratiņstūmējs. Aizkrītot durvīm, Indriķis vispirms

pieved Kārli pie gulošā Hermaņa.

INDRIĶIS. Mans vecais pareizi teica – kas augstu rāpjas, tas zemu gāžas!

Nedzērājs, svētais mūsu!... Es arī viņam trāpīju, tieši pa ausi – uzreiz mīksts palika.

KĀRLIS. Tu trāpīji?

INDRIĶIS. Es!

NIKOLAJS. (*smejas*) Liels cilvēks!...

KĀRLIS. Pie galda! (*Nikolajam*) Kā mans kučieris?

NIKOLAJS. Es zirgu tikai redzu.

KĀRLIS. Izdevīgi, ja zirgs ir arī kučieris! Vai kučieris zirgs...

Abi smejas, Indriķis smaida.

KĀRLIS. (*Indriķim*) Tu gribēji kaut ko runāt, kaut kas svarīgs.

INDRIĶIS. Gribēju, bet tagad tādas lietas notiek... Par to kučieri gribēju...

KĀRLIS. Izgulies un sēdies uz bukas – veci Griķi sūtīsim sveces liet. Un roka man nav jābučo.

INDRIĶIS. Es... paldies! Es būšu, es... es tā izvizināšu! Nekāda šnapsta vairs, goda vārds! *Ērenvort!*

KĀRLIS. Par to tu gribēji ar mani runāt?

INDRIĶIS. Jā! Paldies!

KĀRLIS. Tad tu vēl nezināji, ka muiža patiesībā ir mana – ka tad es tev būtu varējis palīdzēt? Par levu gribēji? Nu, varoni?

INDRIĶIS. Jā... gribēju. Kā tu... kā jūs uzminējāt?

KĀRLIS. Tev visu laiku stāv!

Kārlis ar Nikolaju smejas, tad arī Indriķis.

KĀRLIS. Bet zini, *junger Mann*, tagad tā greizi sanāk: kučieris taču nevar ar kungu runāt par viņa meitas brūķēšanu, ko?

INDRIĶIS. Nevar!... Bet es jau saprotu, ka.. nē, *alles klar!*

KĀRLIS. Un latviski?

INDRIĶIS. Viss kārtībā!

KĀRLIS. Priecīgs esi?

INDRIĶIS. *Javoll!*... Jā, jā!

KĀRLIS. Tu man riktīgi patīc!

INDRIĶIS. Neesmu jau nekāds dālderis, lai patiktu.

KĀRLIS. (*smejas*) Īsta veča runa, ko? Lepns puika, ne? Ej, ej tagad – pasaukšu!

INDRIĶIS. Atnest kaut ko? Abiem?

KĀRLIS. Ej!

INDRIĶIS. *Enschuldigen!*... Piedošan!...

Indriķis pa zaldātu modei piemet roku pie neesošās cepures, sasit papēžus, prom.

NIKOLAJS. *Первый* puika ģerevņā, a? Būs labs kučieris, tikai nelaid ātri braukt.

KĀRLIS. Nu, tagad esi vēl dusmīgāks uz mani?

NIKOLAJS. Sāku domāt, vai tā šaušana jums te abiem nebija sarunāta, a? Skaties, tagad vēl lielāks varonis te visiem. *Дворянин* un vēl cietis no iepriekšējā *roda*... „dzimta”, ja?

KĀRLIS. Tagad tu saproti, kāpēc es ka pliks pa nātrēm.

NIKOLAJS. Saprotu, ka tu tagad bagāts, to es saprotu, visbagātākais, a?

KĀRLIS. Tu arī neesi palicis bez biksēm, a?

NIKOLAJS. *А проморгал я...* palaidu kaut kā šito visu garām, a?

KĀRLIS. Ja visi zinātu, man nekas neiznāktu.

NIKOLAJS. A tu esi padomājis, kāpēc es tik labi *по-латышски* māku? Man, mazam pasta činovņikam taču varbūt nemaz nevajag tā zināt, a?

KĀRLIS. Esmu, Nikolaj Varfolomejevič, esmu padomājis, un esmu izdomājis, un zinu, ka tu pastā tikai algu saņem. Citādi mēs nemaz nebūtu tādi draugi.

Mēs taču esam draugi, a?

NIKOLAJS. Bruderšaftu ar saviem vāciešiem vari dzert.

KĀRLIS. (*smejas*) Bet tas vēl nav viss – atvaino, man tev būs vēl viens pārsteigums.

NIKOLAJS. Man jau pietika, herr fon Puriņš... fon Purring...

KĀRLIS. Tikai man vispirms viens lūgums...

Negaidīti aiz durvīm, krogus telpā kāds iedziedas – acīmredzami, Jānis atsācis vīru kora mēģinājumus. Nu jau vīri cenšas dziedāt ko konkrētāku – meldiņš sāk kārtoties, vārdi gan šeit nav saklausāmi. Mēģinājums rit vēl labu laiku tālāk.

NIKOLAJS. (*par dziedāšanu*) Man par šitādām lietām ir jāziņo.

KĀRLIS. Tev šitādas lietas vispār agrāk kādreiz ir bijušas?

NIKOLAJS. Kas tev te notiek?!

KĀRLIS. Tev nepiestāv dusmoties, Nikolaj Varfolomejevič, oi, kā nepiestāv.

Un nav izdevīgi.

NIKOLAJS. (*pēc brīža sāk smieties*) *Сдаюсь!* Labi, draugs mans lielais, stāsti savs lūgums...

KĀRLIS. (*par Hermani*) Atlaid viņu, a?

NIKOLAJS. Šaušanas lietās, kur asinis pat baronu atlaist nevar.

KĀRLIS. Var nekur viņu nevest.

NIKOLAJS. Tev vajag *сладкую*... saldu uzvaru, a?

KĀRLIS. Man nevajag vieglu uzvaru. Necienīs mani. Tāpat jau viņš nav pretinieks – iedomājies, ka tu ietu kādu šaut nost ar pīļu skrotīm? Svētais.

Tagad viņu vēl cietumā iebāzīs, visiem būs žēl: negribu tā.

NIKOLAJS. Gribi, lai viņš tagad dzīvotu tavā mājā? Lai var izmest, kad gribas?

KĀRLIS. O, par tādu prātu es cilvēkus cienu, Nikolaj Varfolomejevič.

NIKOLAJS. *Извини*, visiem jau es esmu pateicis, ka viņš ies uz tiesu, atkāpties nedrīkstu tagad.

KĀRLIS. A leviņu manu gribi, a?... Tu taču nekad, starik, nesarksti!

NIKOLAJS. *Отчего вдрыз* es sarkstu, a? Nemaz arī!

KĀRLIS. Ņemsi?

NIKOLAJS. A dosi?

KĀRLIS. Došu.

NIKOLAJS. O, kā tev tas svarīgi, a?

KĀRLIS. Svarīgi. Došu, bet ar vienu noteikumu – ja viņa pati gribēs.

NIKOLAJS. A ja negribēs?

KĀRLIS. No veča atkarīgs. A tev tādas ūsas, kā nevienam, un uzdziedi to *kanareječku*: uzreiz tava.

NIKOLAJS. (*pēc brīža*) Daudzi redzēja to šaušanu, visiem mutes neizvērsi – ja palīdzēsi... Ko tu drebies... drebinies?

KĀRLIS. Apsoli ātrāk – man alus līst laukā! Pat no šaušanas bikses nepiemīzu, a tagad... Nevaru pats, uz vienas kājas!

NIKOLAJS. (*Ērmanim*) E, puika, saimnieku izved, a? Živai!

KĀRLIS. Paldies tev, Nikolaj Varfolomejevič!

NIKOLAJS. *Какоў мебе* paldies?! Nesolīju neko vēl! (*Ērmanim*) Davaj, davaj! (*Kārlim*) Tas idiots vispār kaut ko saprot?

KĀRLIS. (*Ērmanim*) Kučierē mani ātrāk, dēls, ātrāk!...

Ērmanis ķeras pie Kārļa ratiņiem, ved viņu laukā pa durvīm.

NIKOLAJS. Vodku vajag dzert, vodočku, *ध्ये моў!* A to mīzals iekšā, mīzals ārā, a?

KĀRLIS. No rītdienas!...

Kad Ērmanis ir izmocijis Kārļa ratus laukā pa durvīm, Nikolajs tās piever.

Blakus telpā joprojām notiek kora mēģinājums – te ieskanas smalkās balsis, te norūc zemās: kaut šad tad kāds par kaut ko nav apmierināts, dziedāšana kļūst arvien līdzienāka.

Nikolajs brīdi stāv virs gulošā Hermana, lūkojas viņā.

NIKOLAJS. *Steh auf! Встаеть, сядарь.* Visu tu redzi, visu tu dzirdi – vodka tev nepalīdz palikt durakam. *Steh auf!*

Pēc brīža Hermanis pieceļas uz galda sēdus. Viņa prāts patiešām nav apreibis, vien ķermenis nedaudz. Hermanis runā ar nelielu akcentu, bet gana pareizi. Tiesa, lēni.

HERMANIS. Cik gadus man pietiesās?

NIKOLAJS. Baidīties vajadzēja, kad nāci šite.

HERMANIS. Es nebaidos, es to esmu nopelnījis – mans grēks.

NIKOLAJS. Oi, nevajag šito bābu *лепет*... tas ir „šļupstināšanu”, ja?

HERMANIS. Šļupstēšanu.

NIKOLAJS. Es bi tavā vietā arī tāpat šautu. *Вот, видишь*, kur tu tagad esi, svētais, a?

HERMANIS. Es neko nenožēloju, es to visu pieņemu, jo esmu darījis visu, kā tam šai pasaulē ir jābūt.

NIKOLAJS. Oi-oi-oi, par dievu būsi, a? Zini, kā ir jābūt?

HERMANIS. Nav dievam jābūt: cilvēkam ir jādzīvo...

NIKOLAJS. ... cietumā jādzīvo, jo jāšauj uz cilvēku, kas viņam naudu dod, a?

NIKOLAJS. Es nešāvu... Es šāvu, bet ne uz viņu, es šāvu... tas ir pavisam citādi, mans kungs.

NIKOLAJS. Nekas nav citādi. Sēdēsi tagad, un tavi bērni pliki pa pasauli staigās, vot i visi tavi *идеалы, сударь*.

HERMANIS. Tikai vienreiz salūzu, pirmo reizi dzīvē!

NIKOLAJS. Paliki par savu tēvu.

HERMANIS. Visi cilvēki ir cilvēki...

Hermanis nokrīt atpakaļ uz galda, smagi elso.

NIKOLAJS. *Судеть! Setz dich!*

Hermanis sēstas.

HERMANIS. Jūs viņu atceraties, manu tēvu?

NIKOLAJS. A tā latviešu valoda liela valoda, a? Skaties, divi impēriju cilvēki runā kaut kādā skudru */a-ja*, a? Pat mājās ar bērniem tev tāda kārtība.

HERMANIS. Tas ir mūsu pienākums, ja mēs gribam būt cilvēki – mēs runājam mūsu pašu dēļ, jo mēs dzīvojam starp šiem cilvēkiem, un... jūs zināt, kā mēs mājās runājam?

NIKOLAJS. *Слушай сюда, hör!* Man vajag vest tevi uz tiesu, bet man to pa īstam nevajag. Es tikai tā saku, jo man činovņikam jābūt, bet pa īstam man vajag, lai tu te paliec, *ясно? Verstanden, klar?*

HERMANIS. Kāpēc? Kas jūs esat?

NIKOLAJS. Tevi ta es pazīstu, a tos... (*par blakus telpu, dziedāšanu*)... vot, nezinu, kas tur tagad notiek. *Hör*: patēlošu es zvēru šodien, a tu zaķīti tēlo. Nebūs tev cietums – vārdu savu dodu.

HERMANIS. Man ir jāsaņem sods – tas bija īsts noziegums.

NIKOLAJS. Rīt visi teiks, ka nekas nav bijis – es tā izdarīšu.

HERMANIS. Es tā nevarēšu – izlikties, ka...

NIKOLAJS. Varēsi!

HERMANIS. Man nav jēgas te dzīvot! Es esmu zaudējis visu, pilnīgi visu – jumtu virs galvas, bērņus...

NIKOLAJS. Neprecēsies tavs puika – viņš solīja taču.

HERMANIS. Es viņam... es viņam neticu atkal. Visu mūžu es esmu ar saviem bērņiem dzīvojis tā, kā es pats sapņoju bērņībā, kad mans tēvs...

NIKOLAJS. (*pārtrauc*) Es pats paņēmu to levu, *и все образуется, сударь*.

HERMANIS. Bet viņi ir iemīļējušies...

NIKOLAJS. Tad tu gribi vai negribi, lai viņi precas?

HERMANIS. Viņš taču ir tik jauns!...

NIKOLAJS. Pareizi, meitenēm... ūsas vajag! Gribi ar puiku parunāt?

HERMANIS. Ko man viņam teikt?

NIKOLAJS. Ka labi viss būs.

HERMANIS. Ja nebūs?

NIKOLAJS. Tad nebūs. Bet esi zaķītis, ja, a es zvērs, ja, šodien, ja? To idiotu atsūtīšu tevi sargāt, a no rīta būsi brīvs. Tu man apsolīji, a?

HERMANIS. Ko es solīju? Kāpēc vajag, lai es te...

Nikolajs gan jau vairs neklausās, ver durvis, dodas prom.

Krogus telpā joprojām tiek dancinātas vīru balsis.

Veroties krogus durvīm vēlreiz, Hermanis strauji guļas – iekšā nāk

Ērmanis un Emanuels. Ērmanis uzreiz nosēstas telpas tālākajā stūrī,

pagriezis fon Zakiem muguru.

EMANUELS. (*čukst*) Vater, Vati... viņš mums atļāva parunāt. Tagad tu dzirdi mani?

Hermanis strauji ceļas, abi izmisīgi skauj viens otru, labu brīdi kluss: abi ir

ļoti savijoti. Arī runā abi ļoti strauji.

EMANUELS. Vati, *ich habe mich so erschrocken*.

HERMANIS. Latviski!

EMANUELS. *Wir sind nicht allein*. Vieni esam...

HERMANIS. (*par Ērmani*) Viņš ir cilvēks, tas nav labi.

EMANUELS. Tēvs es esmu kļūdījies, piedod, lūdzu.

HERMANIS. Nē, nē, es esmu kļūdījies, es esmu noziedznieks – es neticēju tev, es salūzu, jo domāju, ka tā meitene... tev neder...

EMANUELS. Man neder! Es to nedarīšu, esmu atteicies, vati!

HERMANIS. Nē, tu nedrīksti atteikties! Tava sirds tā liek, tev tai jāklausa – esi brīvs cilvēks, dēls! Es to pieņēmu ar pateicību, es došu jums savu svētību...

EMANUELS. Es nemaz vairs nevaru: tu šāvi uz viņas tēvu!

HERMANIS. Es zinu! Es pusi dzīves atdotu, lai izlūgtos no viņiem piedošanu.

Bet tu vari – kāds tev daļa gar mani?

EMANUELS. *Vatī*, tu...

HERMANIS. Atsakies no manis! Atsakies, un dzīvojiet laimīgi!...

EMANUELS. Viņa... viņa vienkārši nav tāda, kādas ir māšas, un tāpēc man patīk, un nekas vairāk, tēt!

HERMANIS. Tu nedrīksti vairs atkāpties – esi godīgs arī pret citiem!

EMANUELS. Mēs varam pārdot mēbeles, sudrabu, lustras, paklājus, visu – cik tas parāds ir liels?

HERMANIS. Viss jau ir iekļāts.

EMANUELS. Grāmatas! Pats saki, ka tas ir mūsu miljons. Arī iekļātas?

HERMANIS. Dēls! Tas ir mūsu miljons, mēs nedrīkstam!...

EMANUELS. Pēc tam atpirksim, es tev palīdzēšu – es mācīšos, strādāšu no rīta līdz vakaram, un pa nakti, ja vajadzēs! Mums jāizglābj māja, tā ir mūsu, mūsu...

HERMANIS. Kur ir mūsu māja, dēls? Tagad tu gribi to pārdot.

EMANUELS. Tu pārspīlē, tēvs. Tās ir mūsu... mājas, bet tās ir tikai grāmatas, papīrs...

HERMANIS. Tu sāc atgādināt savu vecotēvu – paskaties uz sevi!

EMANUELS. Vai tu saproti, kas notiek? (*par dziedāšanu blakus telpā*)

Paklausies, kas notiek!

HERMANIS. Dzied. Jocīgi. Latviski? Tas jaunais *šūlmeistars*? Kas notiek?

EMANUELS. Es arī nezinu. Bet... tieši tāpēc mums kaut kas jādara, man liekas!

HERMANIS. Dēls, apsoli man, ka tu precēsi viņu, apsoli! Nekad nepadodies!

Krīti ceļos, dari ko gribi, bet...

EMANUELS. Tu taču tā nedomā!

Hermanis pārtrauc sarunu, noguldāties atpakaļ uz galda.

EMANUELS. *Hör mal! Hör doch zu! Vater!!!...*

Strauji veroties durvīm, pa tām iekšā nāk leva ar ūdens krūku un dvieli.

IEVA. Viņam slikti?

EMANUELS. Ko tu darīsi?

IEVA. Tēvs sūtīja paskatīties.

EMANUELS. Viņš tavu tēvu gandrīz nošāva – nupat, tepat! Kas jūs esat par cilvēkiem?

IEVA. Nenošāva taču.

EMANUELS. Viņš gribēja – ar to nepietiek?!

IEVA. (*par Hermani*) Viņš guļ? Klusāk! Emi...

EMANUELS. Klausies, lūdzu, paklausies! Tas viss ir noticis mūsu, manas vainas dēļ...

IEVA. Neviena taču to nezina – visi domā, ka muižas parādu dēļ.

EMANUELS. Es atsakos! Jā!... Nē, es biju gatavs atdot tev visu, pat savu dzimtas vārdu pieņemt, ja tu teiktu, jā! Jā, saukties par latvieti! Jā! Bet tagad saprotu – patiesībā es meloju pats sev! Tu tikai esi citāda, nekā manas māsa, tev taisnība! Un viss! Un tēvs mani ir... izvarojis! Manu domāšanu! Mums nav ar varu jāmiļ visi uz šīs pasaules! Tas nav gods: ar varu būt vienlīdzīgam!...

Pārbiedējot Ievu, Hermanis strauji ceļas sēdus uz galda.

EMANUELS. (*draudīgi*) Tēvs!!!...

IEVA. Emi, ir labi, labi!...

Viņa satver Emanuelu, mātišķi noglāsta viņa galvu.

HERMANIS. Neklausies viņā!

EMANUELS. (*Ieva*) Ej prom!!! Prom ej!!!...

Ar Ērmanis ir meties uz trača vietu.

EMANUELS. (*Ērmanim*) Ko tu te lieņ?!!! Sargā savu cietumnieku! (*Ieva*) Ej prom, vācies, palaistuve, krogus meita!!!...

Ieva strauji atraujas no viņa, tomēr prom neiet.

EMANUELS. Labi! Tad iešu es!!! *Ich wünsche Ihnen alles Beste!!!*

Emanuelis strauji prom, piecirdams durvis. Hermanis cenšas celties, lai mestos dēlam nopakaļ, taču Ērmanis viņu nelaiž – Hermanis ar būkšķi nokrīt atpakaļ uz galda.

Brīdi kluss. Arī dziedāšana krogus telpā ir rimusi, dzirdamas vien balsis.

Negaidīti pie durvīm klauvē – tās ver Jānis. Tad viņš smaidīgs nāk iekšā.

JĀNIS. Viss labi? Aizskrēja kā viesulis... Kas te notika?

IEVA. Uztraucas, tēvs... (*par Hermani*) Guļ, viss labi.

Pēkšņi Jānis strauji un cieši skauj Ievu, tad ved to tālāk prom no Hermaņa un Ērmaņa.

JĀNIS. Es esmu iemīlējies!

IEVA. Tu... tu teici...

JĀNIS. Tevī arī! Bet tagad vēl arī... tavā fāterītī, tavā tēvā! Šauj viņu nost, purvā slīcini vai pakar, viņš paliek vēl dzīvāks! Viņš ir izdomājis... nē, es nedrīkstu teikt!

IEVA. Sievām jau nav jāzina.

JĀNIS. Ir! Ir jāzina! Un tu to uzzināsi – viņš to paziņos, visiem, bet es zvērēju nevienam nepļāpāt iepriekš, nevienam pašam! Piedod, lūdzu!... Dusmojies? Tad dusmojies uz mums abiem!...

Jau atkal Jānis nespēj stāvēt mierā – runājot viņš ar iekšupvērstu, bet laimīgu skatienu skraida pa visu telpu: itin kā tā būt stipri par šauru.

JĀNIS. Nē, labi! Es nevaru nociesties: es nestāstīšu visu, bet mazu, mazu stūrīti! Zini, kāpēc mēs te tagad mācāmies dziedāt? Viņš ir to uzminējis – es taču savus sapņus neesmu viņam stāstījis, bet... nē, viņš nav uzminējis: tie ir viņa paša sapņi arī – mums tie ir vienādi! Mēs... mēs kopā nesīsim gaismu šajos mūsu mūža mežos! Īsto gaismu, ne svešu gaismu! Mēs taču esam tik bagāti – tu taču arī brīnījies, ko tikai visu es no tiem vecīšiem neesmu savācis: kādas gudrības, sirdsgudrības, kādas dziesmas! Atceries? Mēs esam aizmirsuši, kas mēs patiesībā esam! Lauvas, tīģeri mēs esam! Mēs neesam tik daudz, kā vācieši, kā krievi, bet... bet mēs esam lielāki! Nē, nezinu, kā lai pasaka... Zini, ko es nesaprotu? Vāczemē ir tik gaiši ļaudis – mēs to zinām, lasām, bet te viņi dzied tikai kaut kādas baznīcu gaudu ziņģes, vai lipīgas, staipīgas dziesmeles par *grēthenēm* un *pukitēm* kā muižā! Aizbraukšu uz turieni, sasmelšos un... likšu kopā: mūsējo gudrību un viņējo! Nu, saki, kurš ir lielāks bagātnieks – tas kuram ir viens, vai kuram divi āboli?! Tu dzirdi?!... Kaut kas vēl?...

IEVA. Es dzirdu, dzirdēju...

JĀNIS. Bet tēvs taču ir izdzīvojis, viss ir labi – nav par ko skumt! Ja tikai tu zinātu...

Kad Jānis karsti levu skauj, viņa ir vēsa.

JĀNIS. Tev slikta dūša? Rūsiņa dēļ? Tā jau sievām ir pašā sākumā, un vēl pirmā reize.

IEVA. Precies.

JĀNIS. Nu, ja, viss taču jau... Tu esi pārdomājusi?

IEVA. Ar manu tēvu, fāterīti. Būsit labs pārītis.

JĀNIS. Bet kāpēc tu tā? Ko es... Tu nemaz, nemaz nepriecājies, ka mēs ar tavu tēvu esam tik līdzīgi?

IEVA. Ar viņu es neprecos.

JĀNIS. Es nevaru sagaidīt, kad tu viņa pateiksi, ko tu esi izlēmusi! Nē, varbūt nav īstais brīdis, bet mēs nepaspēsim ar uzsaukšanu: rēķini pati! Ja šodien pateiksim, cienīgais vēl tepat – paspēsim!... Tā, tagad mana līgaviņa ir pārdomājusi!

Jānis smejas, kutina levu, taču viņai nekur.

IEVA. Tu mani labi pazīsti?

JĀNIS. Jā, es zinu, ka tu esi krogus meita! Nerauc pieri, es taču jau zvērēju, ka tas nekrīt svarā! Nē, nu tu tiešām domā, ka es tikai gribu tikt klāt tavam tēvam? Nē!!! Un skaties: mēs ar viņu jau esam... domubiedri, bet viņš par Rūsiņu vēl neko nezina, pat iedomāties nespēj!

IEVA. Apsēdies, izstāstīšu tev vienu stāstu, sēdi.

JĀNIS. Tagad tu man taisīsi pārbaudī?

Jānis vēl joprojām pūlas kliedēt levas nopietnību, taču, šķiet, notiek tieši pretējais: levu tas kaitina.

IEVA. Tas nav Rūsiņš. Un Spīdala arī ne.

JĀNIS. Labi! Kārlis! Vai Trīne!

IEVA. Tas nav tavs bērns.

Brīdi kluss.

JĀNIS. Emis?! Emanuels?!... Tāpēc te tas viss, es nojautu!... Un tavs tēvs...

IEVA. Jā, tēvs mani nosistu, ja uzzinātu.

JĀNIS. Tu teici, ka to diegukāju vispār nepazīsti, nekad runājusi ar viņu neesi!

IEVA. Pusgadu tikāmies.

JĀNIS. Un... un tev... tev vajadzēja kādu aunu, uz kuru to visu pēc tam... ja?

Un es domāju, kā tik labi viss, kā...

IEVA. Tu zvērēji. Esmu tagad sliktāka palikusi?

JĀNIS. Bet tas ir pavisam kas cits!!!... Tāpēc tu vēl šaubies, vai teikt tēvam?!

Kas jums te ar Emi bija, viņš zina, ka es... Es taču jau visu sapratu, es redzēju!

IEVA. Kāpēc uzreiz neprasīji, ja visu redzēji? Par cienīgtēvu arī ne, par kučieri ne, par... Krogus meitai pierasts, protams!

JĀNIS. Es tev uzticējos, godīgi uzticējos, muļķis!!!...

IEVA. Tagad esmu sliktāka?

JĀNIS. Tu... tagad tu ar viņu?... Nē, kāda jēga – tagad jau viņš ir bez biksēm, pliks un nabags! Bet cerēji taču uz kundziņu, uz muižu!

IEVA. Tāpēc jau es arī iešu teikt tēvam par tevi.

JĀNIS. Nē!!!... Tas ir... tas ir smieklīgi, tas... nav godīgi...

IEVA. Nav?

JĀNIS. Tu... tu to visu izdomāji, ja? Tā bija pārbaude, vai ne?

IEVA. Nē.

JĀNIS. Bija, bija!

IEVA. Jā, izdomāju.

JĀNIS. Kā es izgāzos!!!... Bet tu taču saproti, ka es... kā man tas...

Viņš strauji skauj levu, šņukst tai uz pleca.

JĀNIS. Kāpēc tā? Kāpēc ir tik grūti?... Tu taču visu sadomāji, vai ne?

Sadomāji?... Es nekad vairs tā nespriedīšu, dzirdi, nekad... Tici man!... Tu esi tik laba...

IEVA. Tu manis dēļ izlēktu pa logu, nolēktu no jumta?

JĀNIS. Priekš kam?...

Atbildēt leva nepaspēj, veras krogus durvis – tajās Pauls.

PAULS. Oh, piedošanu.

Palaidis vajā levu, Jānis pēkšņi kļūst negaidīti skaļš.

JĀNIS. (*Paulam*) Visi tie tavi lielie noslēpumi, man ir pie vienas vietas, skaidrs?!

PAULS. Kādi noslēpumi? Pie kuras vietas?

JĀNIS. (*levai*) Viņš gribēja, lai es tev šo pārdodu!

PAULS. (*smejas*) Drudža murgi!...

JĀNIS. Nekā! Tā tas bija, bija! Lai es tev iestāstu, cik viņš gudrs, smuks un bagāts! Un vēl jauns! Kā viņš tev vajadzīgs! (*Paulam*) Visi zina, ka tu esi lielākais zaglis apriņķī, nē – guberņā!

PAULS. Tad jau tavs topošais sievastēvs arī? Esam kompanjoni.

JĀNIS. Tu viņam par kāju pameslu nederi!

PAULS. Precēsieties?

JĀNIS. Jā!... Nē.... Jā!

PAULS. Sievastēvs sauc – koris gaida.

JĀNIS. Tu pa priekšu!

PAULS. Es nedziedāšu. Piespiedīsi?

JĀNIS. Tieši tā: dziedās tikai tie, kam to vajadzēs, un vajadzēs no sirds! Te nav nekāda bode! (*levai*) Ejam! Man vajag, lai kāds no malas paklausās.

IEVA. Ko es tur saprotu.

JĀNIS. Tas nav jāsaprot, tas ir...

leva apklusina Jāni ar skūpstu.

IEVA. Tūlīt nākšu.

JĀNIS. Es gaidīšu!

Ejot laukā, Jānis atstāj vaļā durvis.

Kad krogus telpā atsākas mēģinājums, leva tās piever.

PAULS. Ko gribēji?

leva ņem no svārku kabatas zelta sirds formas kaklarotu, dod to Paulam, taču viņš neņem.

PAULS. Tu man dāvini? Smuka, dārga.

Nebildusi ne vārda, leva nomet rotu uz galda.

PAULS. Par tādu piecdesmit govīs dotu, ar trim lopu meitām piedevām... Negribu tevi pirkt – es to varu. Gribu, lai tu pati. Tāda fāterīša meitai grūti dzīvot, skaidrs. Es tevi nemīlēju, kā te laikam visi pēc kārtas. Gribu lielīties, kas man ir, tāds, kā nevienam. Jo tā tas būtu. Un tev tāpēc būtu viss, kā nevienai. Kumeļš neesmu, bet pamatīgs zirgs gan. Kam kāpsi mugurā? Fāterītis gribot tevi šodien izprecināt. Šitam? Emim? Cienīgtēvam, kučierim? Es te esmu. Un zini, kāpēc visu laiku vēl viens? Bail, bail ticēt kādam. Tev ticu. Jo fāterītim ticu, laikam... Vismaz paskaties uz mani. Neņemsi, kārties neiešu. Tikai tad tev pašai aizmirst būs grūti, ko garām palaidi – tā bieži nenotiek. Negaidīšu. Bet varu ņemt līdzī prom no šitiem mežiem. Kaut rīt, uz Vāczemi. Man tur tvaika austuve. Īsta. Mana paša. To pat fāterītis nezina.

leva stingi stāv, klusē, kādēļ Pauls lemj viņai tuvoties. Tad vēl tuvāk, un vēl. Kad viņš beidzot saņemas levu skaut, viņa tomēr strauji prom.

Nokludz krogus telpas durvis.

Otrpus tām skan smalkās koristu balsis – vēl un vēl atkārtodamas vienas un tās pašas divas dziesmas taktis.

Pēc brīža durvis atkal veras – iekšā nāk Pēteris: kažokā no lauka. Viņš apkrāviēs ar vismaz desmit mazām, tikko cirstām eglītēm.

PĒTERIS. Ziemassvētku zāļu vakars, ne? (*par Hermani*) Šito pašu tagad vajadzēja uzzīmēt: par biedinājumu kaut kur izkarināt – tauku pika.

PAULS. Divus vajadzētu, lai tu viens sanāktu.

PĒTERIS Es esmu... man ir spēks kaulos.

PAULS. (*par Pētera lielo vēderu*) Šitajā guzā? Ko stāvi?

Paula runa acīmredzami pārsteidz Pēteri, taču tad viņš sēstas tam pretim pie galda. Pēteris ir uzsvērti rāms un laipns.

PĒTERIS. Tu no bitēm kaut ko saproti? Nu, māki ar viņām šiverēt?

PAULS. Nē.

PĒTERIS. Es māku. Un labi māku, zini. Un ko tu māki?

PAULS. Tu zini.

PĒTERIS. Un mēs bez tevis būtu pagalam? Nē, tu paklausies, pasēdi, pasēdi. Redzi, naudu vajag katram cilvēkam, un tur nu neko nevar darīt - tā viņš pasaulē iekārtots, vai ne? Man ir medus, un to kādam vajag, un es dodu. (*par Ērmani*) Viņam tēvam ir tauki, un bez svecēm neviens cilvēks šajā pasaulē nevar. Mums ir, bet kādam citam vajag. Bet bagāts paliec tu. Akli mēs neesam. Tā tev gribētos gan. Dumji, jo nesaprotam? Mums ir gods, un lepnums kaut kāds, un – kā es te stāvu, tālāk tas tā vairs nebūs! Ja mēs nāksim visi kopā – neesi domājis? Mēs ar tevi nerunājam vienā valodā. Nav ko teikt?

PAULS. Nav.

PĒTERIS. Tu man te neizliecies! Mēs esam... tas dzīvošanas mugurkauls, bet tu... pat riba tu neesi! Čurupūslis kaut kāds. Bez muguras var? Bez pūšļa? Kaut kā iztiksim. Tagad saki kaut ko, nu. Tagad drīkst. Nav ko teikt?

PAULS. Baznīcā saklausījies vai pats izdomāji?

PĒTERIS. Tu man pievaldies! Tu vēl, kundziņ, nezini, kas tavā priekšā stāv.

PAULS. Divdesmit septiņi. Par medu.

PĒTERIS. Es te par naudu nerunāju!

PAULS. Trīsdesmit.

PĒTERIS. Paliek gan aukstas kājas, ko?

PAULS. Trīsdesmit trīs.

PĒTERIS. Par vēlu, kundziņ!

PAULS. Divdesmit viens.

PĒTERIS. Par maz. Teici trīsdesmit trīs!

PAULS. Pārklusījies.

PĒTERIS. Pagaidi, neskrien! Trīsdesmit arī smuks cipars.

PAULS. Desmit, šoreiz vairāk nesanāks. Ved tik šurp.

Pauls jau dodas prom, Pēteris nopakaļ.

PĒTERIS. (*smejas*) Piekrītu, divdesmit pieci vēl smukāks cipars!... Ko tu tāds pūcīgs šodien? Zini, par to lāci, kā Plītišu Andrejs biksēs viņdien ielika...

Abi prom, durvis aizkrīt. Aiz tām joprojām kora mēģinājums.

Negaidīti strauji uz galda sēdus pielec Hermanis – viņš runā aizgūtnēm skaļi, kā tikko no baisa murga modies. Ērmanis steidz viņam klāt.

HERMANIS. Emanuel, Emi!... Emi, es piekrītu! Piekrītu es – grāmatas! Tas taču ir tikai papīrs, tinte, papīrs, papīrs, Emi, un tinte! Emi, nu, saki! Ejam, Emi! Papīrs un tinte tikai!...

ĒRMANIS. (*nedroši*) *Ich bin nicht...*

HERMANIS. Latviski, Emi, latviski! Tās ir tikai grāmatas, *klar!* Tikai tev jāatvainojas meitenei, Emi: pasaki, ka viss manis dēļ, ka es esmu sajucis prātā, Emi! Tā taču ir – *это из-за меня, скажу!*...

Hermanis lūkojas Ērmanim tieši virsū, tomēr neapjauš, ka kļūdās: viņš cieši tura puīša roku.

HERMANIS. Tikai nedomā, Emi, ka es esmu sajucis prātā! Es neesmu sajucis prātā! Nē, es saprotu – grāmatas ir tikai papīrs un tinte, nekas vairāk, *natürlich!*...

Nespēdams atbrīvoties no arvien ciešākā un neprātīgāka Hermana tvēriena, Ērmanis negaidīti ar brīvo roku sit Hermanim skanīgu pļauku. Brīdi klust, Hermanis sagumst.

HERMANIS. *Wer bist du? Wo sind wir?*...

Ērmanis saudzīgi nogulda Hermani atpakaļ, viņš ļaujās.

HERMANIS. *Скажи, когда карету подадут, миленький!*...

Kad Hermanis ir noklusis pavisam, iekšā nāk Juris, viņam nopakaļ Kārlis – nu viņš atspiežas uz slotas kāta kā uz savdabīga kruķa: kaut klibošana acīmredzami ir sāpīga, Kārlis ir nemainīgi enerģisks. Tagad viņam kājās melnas bikses, šķiet, goda drānu sastāvdaļa.

KĀRLIS. (*Ērmanim, par Hermani*) Nav vēl karoti nolicis? Neko viņš neizlika laukā? Skābputru varbūt? Vajag sniegā drusku atdzesēt, ko? (*Jurim*) Sēdi!

Kaut Juris stāv kā stāvējis, Kārlis sēstas, iekārto savu ievainoto, stīvo kāju uz otra sola.

KĀRLIS. Nu?

JURIS. Gribēji ko teikt?

KĀRLIS. Tu ne?

JURIS. Esmu atlaists?

KĀRLIS. Ko citu no tik īsa prātiņa, kāds ir man, var sagaidīt?

JURIS. Nekad tā neesmu teicis, ja kāds saka. Pasaulē ir dažādas prāta uzbūves, un es tavējo dažreiz varu tikai apskaust...

KĀRLIS. Bet dažreiz pasmieties. Tagad tu man lien pakaļā, rīt pa kaktiem atkal muldēsi.

JURIS. Nē!... Tas ir, es nekur nelieņu. Un nerunāju pa kaktiem, un nesmejot.

KĀRLIS. Kad biju jauns un pliks puika, nesapratu, kāpēc barons mācītājus tā vērtē: pats netic nekam, bet cienīgais ir neaizskarams. Vēl šiem pats dievs tēvs palīdz ar dzimušajiem, mirušajiem... Iepni! Man šķita, es viņa vietā patriektu, pats naudiņu kasētu...

JURIS. Esmu atlaists?

KĀRLIS. Kā es varu zināt, kāds nākošais gadīsies?

JURIS. Par mani gan viss skaidrs?

KĀRLIS. Abi esam kroplī, abi esam tikuši prom no tās basās takas... o, labi pateicu, ne? Taviem vārdiem, pats nevaru izdomāt. Izlūdzos, protams, piedošanu par tādu salīdzināšanu, *Herr Schwalbe*. Tikai neģībštam, *господи Ласточкин!* Kad latviski palaidīsim to tavu rakstu darbu, vajag pašam savu vārdu virsū driķēt. Jā, nodriķēsim. Kas krievam vai vācietim daļas, kā mēs te dzīvojam? Lai mūsu pašu ļaudis sāk burtot. Es samaksāšu. Cenzūras jau arī Pēterburgās nesēž.

JURIS. Viss, kas nav aizliegts, nav bīstams?

KĀRLIS. Man būtu par kaut ko jābīstas?

JURIS. Es neatteikšos no nodaļas par degvīnu, par ļaužu apdzirdīšanu.

Turklāt tagad... tagad tu pats ne tikai pārdoši, bet priekš sava kroga arī pats dzīsi to dziru.

KĀRLIS. Tas jau notiek visu laiku, sen.

JURIS. Tas ir noziegums!

KĀRLIS. Nedzīšu, netirgošu! Nobijos! Paldies!...

JURIS. Nē, es saprotu, ka Meņģelē ir krogs, Zibē pasts, bet...

KĀRLIS. Nu, runā, runā – tev taču noteikti ir padoms: man te prātiņš par Īsu...

Brīdi kluss.

JURIS. Ko tu gribēsi, lai es daru?

KĀRLIS. Priecājies. Neko vairs.

JURIS. Kā?

KĀRLIS. Skaļi, drīkst no kanceles. Zvanus zvani.

JURIS. Par ko?

KĀRLIS. Dzirdēsi šodien. Būs par ko.

JURIS. Ja es atsakos?

KĀRLIS. Zini, vispār es esmu greizsirdīgs: mana leviņa par taviem sprediķiem runā rītā vakarā.

JURIS. Teica, esot sarežģīti.

KĀRLIS. (*smejas*) No manis pielīšanu jau nu gan nevar mācīties, ko? Tad jau nemelo. Ei, ei, ei, paskaties uz mani! Vecs vecis...

JURIS. Vecumu mēra no mūsu aiziešanas stundas – varbūt esmu jaunāks par dažu labu te.

KĀRLIS. Nositīšu! Ja uzmāksies viņai. Neko neteikšu, ja pati gribēs.

JURIS. Viņa ir... apbrīnojama...

KĀRLIS. (*smejas*) Krogā izaugusi!

Juris nepaspēj vairs neko bilst – veras durvis, pa tām iekšā palūkojas liela, pavisam īsta tīģera galva ar draudīgi zibošiem zobiem plaši atvērtajā rīklē: zvērs pat mežonīgi ierēcas. Taču tad jau nāk iekšā arī tīģera galvas izbāzeņa nesējs: skaļi smejošais Indriķis. Viņam nopakaļ leva ar divām palielām eļļas lampām rokā.

KĀRLIS. (*Indriķim*) Tu gan esi zibenszellis – jau atpakaļ?!

INDRIĶIS. (*par tīģera galvu*) Atjāju uz šitā: pārējo pie slitas atstāju! Kur karinām?

Kārlis norāda uz sienu starp logiem, tomēr tas viņu pašu neapmierina – Indriķis stutē izbāzeni vēl divās vietās līdz tiek atrasta īstā: tur Indriķis dzen naglu, karina izbāzto tīģera viepli. Tikmēr leva grūsta un stumda galdus, solus: vien pamazām top skaidrs, ka te tiek iekārtota savdabīga kopā sēdēšanas vieta – zem tīģera galvas ar rakstainu segu pārklāts galds, tam iepretim soli trijās rindās. leva sāk pušķot telpu ar iepriekš Pētera nestajām eglītēm.

KĀRLIS. (*Jurim*) Nu, šodien būs zvani jāzvana, taisies!

JURIS. Man būs jātulko: tā grāmata mana. Es nerakstu latviski.

KĀRLIS. Tagad jau ķersies klāt?

JURIS. Varbūt tomēr ne ar savu vārdu?

KĀRLIS. Tad raksti manu!

JURIS. (*smejas, levai*) Palīdzēt?

KĀRLIS. Es nopietni – atrod zvaniķi un nāc atpakaļ.

JURIS. Meitene viena pati...

*Kārlis gan tik zīmīgi palūkojas uz Juri, ka viņš acumirkli dodas prom.
Krogus telpā mēģinājums ir atsācies: tur rūc kāds varens bass, šķiet,
Pētera.*

KĀRLIS. Gaismu vairāk, gaismu vairāk vajag!

INDRIĶIS. Javol!

Kārlis ir aizklibojis līdz gulošajam Hermanim.

KĀRLIS. (Ērmanim) Velc viņu laukā – iemetīsim sniegā. Modini!

*Kārlis strauji uz durvīm, prom.
Ērmanis gan tikai imitē Hermaņa modināšanu.
Indriķis ar levu joprojām pārkārto telpu, pušķo to.*

INDRIĶIS. Es tur ieeju, saku – „esmu tagad kučieris, *ensuldigen!*”. Kamēr visi tur elš un pūš, un bolās, es jau augšā pa trepēm, prom, otrā mājas galā – pa smalko tepiķi! Ko gaidīt: šie vienalga neticētu, domātu, es nojūdzes – tur jau par fāterīti neviens neko nezina! Tā arī ir: šie man pakal, bet es jau pretī ar šito lopu (*rēc kā tīģeris, smejas*)! Šie visi kā nopļauti zemē pa trepēm! Kristīne pa priekšu – *blīkš-blākš, donnervetter!*...

Ieva nedzird Indriķa runāšanu, kādēļ viņš negaidīti to tver un skauj.

INDRIĶIS. Vienu bučiņu! Vienu bučiņu, un tiksi vaļā. Uz visiem laikiem par vienu pašu mazu bučiņu – dieva vārdā, zvēru! Tev grūti?! Divus gadus es esmu te nācis, visu notērējis... vienu, mazu... Varbūt pēc tam skriešus pie manis atskriesi: iepatiksies?...

*Ieva gan pretojas cik spēka, taču Indriķis ir spēcīgāks – stīvēšanās kļūst
jau pavisam nopietna: Indriķis nospiež levu uz sola guļus, pats virsū. Ieva
spītīgi klusē, vēl spītīgāk pretojas: sit Indriķim, kas gan puisī tikai iekvēlina
vēl vairāk.*

INDRIĶIS. Vēl!... Vēl!... Vienu! Bučiņu!...

*Viņš velk augšup levas svārku malu.
Kad šķiet, ka Ieva jau ir cīniņu zaudējusi, tai palīgā negaidīti metas
Ērmanis – puisīša tvēriens ir tik spēcīgs, ka Indriķis acumirkli pārlido
šķērsām gandrīz visai telpai.*

INDRIĶIS. Kucēns!!! Mēsīs tāds!!!...

*Indriķis nu metas virsū Ērmanim, tomēr viņš to spēj noturēt rokas stiepiena
attālumā no sevis.*

IEVA. Tu vairs neesi kučieris!

INDRIĶIS. Par kādiem tad grēkiem?!

IEVA. Mēs te divi esam: tēvs ticēs!

INDRIĶIS. Bābu runas! Un puiku vēl piespiedusi muldēties!

IEVA. Vācies! Laukā!!!...

Tikai tagad visi trīs pamana, ka notiekošo vēro arī Hermanis – viņš ir piecēlies sēdus. Indriķis mirklī rimst, sāk pārlietu skaņi smieties.

INDRIĶIS. Padodos! Miers? (*Hermanim*) Tas bija joks! Špās!

IEVA. Neesi kučieris!

INDRIĶIS. Gribu izpirkt grēkus, *froilen!* Ko pavēlēsi? Es jau tikai... mēs ar tevi taču varējām būt kopā, abi... joks tas bija!

IEVA. Pieveries!

Indriķis nometas ceļos, ķer levai pie rokas, skūpstā to.

INDRIĶIS. Redzi, es varu.

IEVA. Rāpus!

INDRIĶIS. Kāpēc?

IEVA. Visu vari? Dari!

Indriķis metas rāpus.

IEVA. Rej! Balsi! Kamēr neteikšu, ka pietiek!

Indriķis rej – iesākumā tverdams to kā joku, vēlāk gan tā vēršas apgrūtinājumā.

Tad leva strauji ver vaļā krogus telpas durvis.

IEVA. Laukā! Balsi!!!...

Indriķis klust vien uz brīdi, tad riedams rāpo laukā, tā raisīdams blakus telpā pamaatīgu jautrību.

Kad leva aizcērt durvis, brīdi kluss.

Negaidīti un pēkšņi leva metas cieši skaut Ērmani: viņa raud, raud aizgūtnēm un izmisīgi. Runā viņa vien pēc laba brīža – kad arī Ērmanis beidzot ir uzdrošinājies viņu apskaut.

IEVA. Nu? Aizvedīsi mani prom? Bēgam? Kas mūs te tura? Bēgam?...

ĒRMANIS. Jā...

Tomēr abi nekust ne no vietas.

Pēc brīža tikpat strauji kā uzsākusi raudāt, leva klust. Palaidusi vaļā Ērmani, viņa skaļi šņauc degunu, notrauš asaru pēdas no vaigiem.

HERMANIS. (*par tīģeri*) Kāpēc Mefisto te?...

Atbildēts viņam netiek.

HERMANIS. (*levai*) Tas būs... būs mans mazbērns? Es negribu. Ko es viņam.. es nezinu, ko viņam teikt, ko...

IEVA. Kurš tev ko prasīs?

Neatskatījies leva dodas no telpas laukā.

Durvis ir palikušas vaļā – nu jau kopā skan visu vīru balsis. Tās mehāniski atkārti dažas mācāmas dziesmas taktis: „... es stāvēju maliņāi, zobentiņu rociņā...”.

Strauji iekšā nāk Kārlis – joprojām klibodams un balstīdamies uz sava slotas kruķa. Brīvajā rokā bise – tā pati, ar kuru Hermanis iepriekš šāvis uz viņu.

KĀRLIS. Nu?... O, pamodās? Kaimiņ!... (*Ērmanim*) Tevi tur sauc! Gribu šo pa kluso *ba-bāc!* (*smejas*) Ej, ej, nešaušu es viņu nost! Ej!

Ērmanis prom.

Nolicis bisi uz svinīgi apklātā galda zem tīģera galvas izbāzeņa, Kārlis sēstas Hermanim līdzās. Brīdi abi klusē, skan vien dziedāšana blakus telpā.

KĀRLIS. (*par dziedāšanu*) Lepni skan, ko? Neprasīsi, kas tā par dziesmu?

HERMANIS. Šauj.

KĀRLIS. Nedzirdēta, ko?

HERMANIS. Šauj.

KĀRLIS. Tu gribētu gan.

HERMANIS. Gribētu.

KĀRLIS. Es tavā vietā arī laikam gribētu.

HERMANIS. Kāpēc Mefisto te?

KĀRLIS. Mefisto? Kāpēc tāds vārds?

HERMANIS. Ir viena tāda grāmata... iesaucām, baidījāmies.

KĀRLIS. Nebūtu ticis pie muižas, nozagtu vismaz šito: apskaudu, ka jums kaut kas tik... tik īsts, īsts un varens. Kas ir Mefisto?

HERMANIS. Vārds, vienkārši tāds vārds.

KĀRLIS. Kad tavs vecais mūs izmeta, šitāda pati ziema bija, barga. Pirmais nosala brālītis, trīs māsiņas pēc tam, katru nedēļu pa vienam. Tēvs bija izracis bedri mežā. Tur paši tagad arī, ar mammu kopā. Es tikai tāds, re – šauj, saldē, mērdē kā gribi, nekas neņem, ne?

HERMANIS. Viņš zināja visu, mans tēvs.

KĀRLIS. Tu nevari to zināt, atcerēties.

HERMANIS. Kad mira, pasauca mani.

KĀRLIS. Un gauži grēkus nožēloja, vai ne?

HERMANIS. Bail viņam bija. Domāja, ja būs stingrs kungs, kārtība būs. Visi baidīsies un baidīsies teikt, ka tas nav godīgi, un mums visiem tad būs labi, miers. Sešus pēdējos gadus sēdēja tornī ar šito pašu bisi, vispār negulēja – sargāja mūs. Neviens jau nezināja.

KĀRLIS. Kādā peršu grāmatā tu šito pasaku esi izlasījis, ko?

HERMANIS. Baznīcu jaunu toreiz viņš taču uzbūvēja.

KĀRLIS. Lai viņu pašu tur slavētu! Vēl ir kāda vajadzība pēc baznīcas? Iecēla bailīgu pavāru par mācītāju, un lieta darīta.

HERMANIS. Viņš nesūdzēja grēkus, zināja, ka nav vērts.

KĀRLIS. Tu šito visu dievam arī stāstītu? Viņš taču tev neticētu. Varbūt vēl pasaki, ka tu tieši no manis aizņēmieš tikai tāpēc, lai tēva grēkus izpirktu, ka tu visu šito gribēji?! Šaušu, goda vārds!

HERMANIS. Mēs aizbrauksim, rīt.

KĀRLIS. Zirgi būs aizņemti.

HERMANIS. Jā, tie ir viņa mazbērni, bet... es jau pat bedri mežā nemāku izrakt.

KĀRLIS. Paliksit tur, kur esat. Turpat. Tikai māja tagad mana. Es jau varētu tavās istabās kartupeļus sabērt, varētu līdz ar zemi nolīdzināt, varētu... manam brālītim, māsiņām tas jāredz – ka jūs dzīvojat manā mājā.

HERMANIS. Labi, es pārdošu grāmatas.

KĀRLIS. Man vairs nebūs laika lasīt.

HERMANIS. Mēs iesim ar kājām. Rīt, šonakt.

Hermanis krīt Kārļa priekšā ceļos, izmisīgi, neveikli un neveiksmīgi cenšas noskūpstīt roku.

KĀRLIS. Nē. Nē!!!...

Atsprāgst durvis, iekšā nāk Indriķis, Ērmanis un Jānis.

INDRIĶIS. Saucāt?

KĀRLIS. (*smejas*) Nav smuki klausīties pa šķirbu! (*par Hermani*) Kungs paklupa – palīdziet. Skābputru ielejiet, ar sniegu muti noberziet, un visi atpakaļ.

Indriķis ar Ērmani palīdz Hermanim piecelties, ved laukā - tā kājas vēl pinas. Jānis palaiž viņus laukā, piever durvis.

JĀNIS. Esam gatavi! Neticēju, ka tik ātri sanāks! Vīri kaut ko jūt!

KĀRLIS. Zibenszellis!

JĀNIS. Es vēl nespēju noticēt, ka... ka notiks tas, kas notiks!

KĀRLIS. Zini, tu esi mani izglābis. Jā, tieši tu. Nebūtu tevis, es kļūtu par ļoti riebīgu, sliktu cilvēku. Dzīvotu muižā, paliktu tāds pats, kā vecais kungs – nekas man nebūtu labi, sāktu baidīties no visiem: zini, ka vecais sešus gadus bija sēdējis tornī ar bisi? Tu esi mani izglābis.

JĀNIS. Es? Kā es?

KĀRLIS. Ja tu nebūtu izdomājis tos mūsu senčus.

JĀNIS. Es neizdomāju, tikai sētas apstaigāju. Atmiņas vācu – Vāczemē arī tā tagad darot: atcerēties, kas ir bijis.

KĀRLIS. Ja ir bijis.

JĀNIS. Tas ir bijis!

KĀRLIS. Pats teici, ka senči nav šitā dziedājuši.

JĀNIS. Es tikai balsīs saliku, sakārtoju.

KĀRLIS. Kā Vāczemē.

JĀNIS. Tā ir harmonija, lai mēs korī varētu!

KĀRLIS. (*smejas*) Ko tu kliedz? Es labi dzirdu!

*Atstutēdamies uz Jāņa pleca, Kārlis klibo līdz lielai lādei telpas kaktā, ver
vajā tās smago vāku. Runādams ņem no lādes laukā mirdzoši baltu
kreklu, velk to mugurā iesvīdušā pelēkā vietā. Jānis palīdz.*

KĀRLIS. Esi jau visiem izkladzinājis?

JĀNIS. Nē! Tikai... tikai visi gaida: laikam mana, ka es kaut ko zinu.

KĀRLIS. Neesi pārdomājis?

JĀNIS. Esmu gatavs stāvēt un krist, goda vārds!

KĀRLIS. Neskatoties ne uz ko?

JĀNIS. Tas ir mans sapnis!

KĀRLIS. Žēl, ka man nav pupu – katras meitas sapnis šitāds puika!

JĀNIS. Jūs runājāt! Ar levu! Pa logu redzēju - mežiņā. Jums tur karsti gāja. Viņa pateica?

KĀRLIS. Teica, ka gribot pati visiem pateikt, visiem uzriez – lai neviens nedomājot, ka tēvs spiež. O, raksturiņš! Droši vien, ka par tevi.

JĀNIS. Nepateica?

KĀRLIS. Un ja nu kāds cits?

JĀNIS. (*smejas*) Tēvam tur nekādas teikšanas nebūs?

KĀRLIS. Smuki bērni jums iznāktu. Kā tad sauktu?

JĀNIS. Rūsiņš!... Tāds vārds senāk bijis, stiprais vārds!

KĀRLIS. Jau izdomājis! Un meitai?

JĀNIS. Spīdala.

KĀRLIS. Kāpēc spīd?

JĀNIS. Tāda ala!

Abi smeļ, tad Karlis negaidīti cieši skauj Jāni, skūpstā to uz pieres.

KĀRLIS. Brāli!... Būsi mans brālis?

JĀNIS. Jā!...

Brīdi abi aizkustināti stāv, tad Kārlis vēlreiz ver vaļā lādi, ņem no tās laukā vēl vienu baltu kreklu.

KĀRLIS. Liela diena – še, uzvelc!

JĀNIS. Par lielu man būs!...

KĀRLIS. Neskati vīru pēc krekla!

Abi smeļas. Jānis steigšus velk mugurā Kārļa kreklu – nu abi smeļas vēl sirsniņgāk: krekls ir Jānim ļoti stipri par lielu. Tomēr Kārlis palīdz tam atlocīt rokas, savilkot ciešāk Jāņa jostu.

KĀRLIS. Es tikai domāju, ko tā mana leva tai Vāczemē darīs.

JĀNIS. Mēs abi, mēs... mācīsimies!

KĀRLIS. Vienmēr tikai mēs no viņiem.

JĀNIS. Divi āboli labāk par vienu, es domāju.

KĀRLIS. Es nomaksāšu tev to otro gadu. Tikai tev vienam – vairāk nesanāks.

JĀNIS. Mēs abi gribam!

KĀRLIS. Labi, sauc visus iekšā!

JĀNIS. Man ir bail!...

Jānis tomēr ļoti strauji metas uz lielo krogus telpu – kamēr viņš plaukšķinādams sauc kopā tur esošos, Kārlis aizlūkā līdz galdam zem tīģera galvas, stalti tam piestutējas.

Pirmie no blakustelpas iekšā nāk Pēteris ar Ērmani – abi nes alus mučeli, kurai steķīti apakšā veikli pamet Jēkabs, Kristaps un Mārtiņš. Tiem nopakaļ Nikolajs ar Paulu – abi sēstas pēdējā solu rindā. Viens pats nāk Juris. Spalgi žvadzinādams govju zvanu, iebrāžas Indriķis – viņš dod zvanu Kārlim.

KĀRLIS. Priekš kam?

INDRIĶIS. Tiesās tādi ir – lai klausās un klausā!

KĀRLIS. Vari neklausīties, ej prom.

INDRIĶIS. Ne jau par sevi es!

leva nāk ar trim tukšiem alus kausiem katrā rokā, Jānis saņēmiens tikpat. Visbeidzot uz sliekšņa parādās Emanuels ar Hermani – dēls balsta tēvu drīzāk pašā nedrošības dēļ.

KĀRLIS. Sēžas nost!

Tā kā pārējie soli jau aizņemti, fon Zaki spiesti nosēsties pašā priekšā, līdzās laimīgi satrauktajam Jānim.

Alu no mučeles pilda leva, Ērmanis iznēsā pilnos kausus klātesošajiem.

Tas nesokas neko ātri, kādēļ vīri spēcina sevi ar neveiklām asprātībām.

PĒTERIS. (par tīģeri) Piestāv te tas kaķītis, ko?

INDRIĶIS. Nez, kur viņam tā pakaļa skraida?!

JĒKABS. Ķemertiņā tup – drīz nāks!

PĒTERIS. Izzirdēs mūsu dziedāšanu, dos atpakaļ uz Āfriku, bez galvas!

Kristaps ar Mārtiņš piebalso biedru smiekliem.

Kārlis smaida tikpat atturīgi, kā Nikolajs un Pauls. Juris platāk. Jānis gan, šķiet, neko nedzird – smaida par kaut ko savu, levā lūkodamies. Abi fon Zaki ir gluži stingi.

Kad visiem beidzot rokā pa pilnam kausam, rosība klust no Kārļa skatienu vien.

KĀRLIS. Mani kungji!...

Vīri iespurcas, smejas arī pats Kārlis.

KĀRLIS. Dāmas esat, vai?... Mani kungji! Skan labi. Un tā nav tukša skaņa. Tagad jūs visu zināt. Biju nodomājis šo runāšanu runāt nākošsvētdien, uzreiz pēc baznīcas, bet kāds kungs mani pasteidzināja ar savām skrotīm. Un pareizi darīja – kas vairs ko gaidīt, ja esam jau visu sagaidījuši? Tagad šī zeme ir mūsu. Tieši tā – mūsu, ne tikai mana. Jūsu arī. Uz šīs zemes tagad visi ir kungji. Tādi ļaudis, kas dara, ko paši vēlas un grib. Jā, varbūt mūsu saimniekošana neko daudz te nemainīsies, jo mums visviens jādara tas, kas jādara. Bet tagad mēs zināsim, ka savu medu, taukus mēs vācam paši sev. Un tad nu jājautā, vai maz tā tagad ir muiža? Nē, tā tagad ir valsts. Mūsu pašu valsts. Valsts lielās impērijas viducī, bet valsts. Un no šīs dienas tai ir arī jauns vārds. Pasludinu, ka turpmāk un vienmēr šī zeme nesīs... Lattias vārdu. Lattia!...

Negaidīti stingo klusumu pāršķeļ Jāņa aplausi. Paiet brīdis līdz tiem pievienojas gandrīz visi – nekustīgi paliek vien fon Zaki un Nikolajs. Arī leva vēro notiekošo klusējot. Aplausi gan ir raibi, nedroši.

KĀRLIS. Lattia... (*par Jāni*) Šo vārdu no sentēvu pūra lādes ir izracis šis jaunais cilvēks. Tā, mani kungi, kādreiz savas zemes saukusi kāda mūsu senču cilts. Lattia. Mēs tikai bijām aizmirsuši, kas mēs esam. Lauvas, tīģeri mēs, kungi, esam!... (*smejas*) Nemaz nezināju, ka māku tik smuki izrunāties! (*Jānim*) Bet nu paklausīsimies, ko par šo saka jaunā paaudze.

Jānis acīmredzami ir pārsteigts, ka uzrunāts, tomēr tad jau lec kājās un stājas Kārlim līdzās. Brīdi viņš pinās uzsākt savu sakāmo, tomēr vīru smieklī ir labdabīgi.

JĀNIS. Mēs tumšā mežā... tumšais mežs mūsu ir... Es tikai gribēju teikt, ka pasaulē ir tik daudz gaiša un skaista – mūsu mazajai Lattiai ir no kā mācīties, un tad mēs būsim vēl lielāki, varenāki!...

Vīri aplaudē, tomēr Kārļa paceltā roka tos klusina.

KĀRLIS. Te gan ir ko bilst vecajiem. Es nepiekrītu. Mācīties var un vajag no mums, no mūsu spēka – Lattia ir izdzīvojusi šajos tumšajos mežos, izdzīvojusi un atdzimusi. Tas ir liels spēks! Skatieties uz mums! Tas ir mūsu valsts spēks, jo tas ir katrā vienā no mums! Ko mums vēl vajag?!... Lattia! Lattia!...

Vīri ceļas kājās – sēžam paliek vien Nikolajs un fon Zaki.

VĪRI. (*skandē*) Lattia! Lattia!...

Sekojošs Kārļa piemēram, visi tukšo savus kausus – dažs pat ar rāvienu līdz dibenam sausu. Telpā virto vispārēja eiforija, kur spītīgi sēdošā trijotne top arvien neiederīgāka. Kad Nikolajs strauji ceļas, lai dotos prom, Kārlis to pamana acumirkļi.

KĀRLIS. *Постойте, сударь!*

Vīri klust. Atstutējies uz Jāņa pleca, Kārlis klibo Nikolajam nopakaļ. Indriķim tiek dota zīme pienest Nikolajam viņa uz sola atstāto nedzerto alus kausu.

KĀRLIS. Mēs, Nikolaj Varfolomejevič, gribam, lai jūs nestu pasaulē labu ziņu par Lattiu! Bet labas ziņas var nest tikai tad, ja tas ir no visas sirds. Mēs lūdzam jūs kļūt par Lattias pirmo goda pavalstnieku. *От души просим.*

Brīdis paiet līdz beidzot Nikolajs tomēr paņem Indriķa sniegto kausu – pasmaidījis viņš to saskandina ar Kārli. Abi dzer.

PĒTERIS. Līdz dibenam, līdz dibenam!...

JURIS. *Пеў до дна, пеў до дна, пеў до дна!...*

Vīri uzķer saukli, kādēļ Nikolajs spiests tukšot kausu sausu – tad viņš met to pret zemi: kauss sašķīst tūkstoš sīkās lauskās. Gandarījums ir vispārējs.

NIKOLAJS. Nu, un kur gimna?

KĀRLIS. (*Jānim*) Jā, kur?

JĀNIS. (*vīriem*) Stājamies!

*Kārlis ar Nikolaju sēstas līdzās joprojām stingi sēdošajiem fon Zakiem,
Jānis sāk izkārtot savu kori.*

PĒTERIS. Himna?

INDRIĶIS. Tas taču par zirgiem...

ĒRMANIS. Kāpēc zirgi? Dievs himnā tak vienmēr...

Jānis dod toni, vīri dūc līdz.

NIKOLAJS. (*Jurim*) A tu nemācījies.

JURIS. (*smejas*) Visu dienu to tikai dzirdu – koka gabals iemācītos.

NIKOLAJS. (*Kārlim*) A malacis, a?

*Kad Jānis ir jau pacēlis rokas, lai koris uzsāktu dziedāšanu, Kārlis
negaidīti to stādina.*

KĀRLIS. Kungī!... Negribu bojāt šo lielo brīdi ne jums, ne arī sev, bet man šovakar ir jāizpilda viens solījums. Traks es esmu tādus dodot, bet solījums paliek solījums. Bet varbūt arī labi, ka Lattia sāksies tieši tā. Nu tad tā... man sagaidāms mazdēls!...

*Iepriekš gluži piemirsta leva ir stāvējusi ēnainajā stūrī līdzās bufetei, bet
tagad viņa skatās itin visi klātesošie.*

KĀRLIS. Nē, leviņa nav pa klusam apprecējusies – arī es pats šovakar kopā ar jums uzzināšu sava mazdēla tēva vārdu. (*smejas*) Kad mēs augām... Bet tad es sev pajautāju: ja jau viss būs pa jaunam, lai tad viss arī ir pa jaunam, citādi. Viņa neticēja, ka es izpildīšu, ko esmu solījis, bet vai tad man par kaut ko nāktos kaunēties? Par to ir jākaunas, kungī? Ir taču jāpriecejas par Lattias pirmdzimto! (*levai*) Nu! Nu, nekaitini vairs, runā!

*Kaut vīru mulsums bijis paskaļš, levas nopietnība tos strauji klusina.
Brīdi vērojusi vīrus, leva pēkšņi ceļ pie lūpām savu alus kausu, un pilnīgā
klusumā dzer to sausu. Noslaucījusi piedurknē lūpas, leva beidzot
pasmaida. Tad dodas pie vīriem, kuri mulst aizvien vairāk.*

*Kristapam un Mārtiņam leva vien uzsmaida garāmejojot, kurpretim pie
Ērmaņa viņa stājas. Brīdi lūkojusies puisim acīs, viņa to noskūpst uz
lūpām. Atskan smējīgs vīru „ū-ū-ū...”, tomēr tas klust, kad leva nostājas
iepretim Paulam. Viņa skūpst arī to. Tomēr, kad Pauls jau grasās meiteni
skaut, leva dodas tālāk. Nākošais skūpstu saņem Juris, bet muļķīgi*

smaidošajam Pēterim leva gan iet garām. Tad aplaimots tiek arī Indriķis, bet ne viņam līdzās stāvošais Jēkabs.

Kad leva griežas prom no kora, negaidīti strauji kājās ceļas Nikolajs. Leva viņam plati uzsmaida un, pagājusi garām spēji apmulsušajam Jānim, skūpst arī Nikolaja kuplās ūsas. Tomēr tad leva tomēr griežas atpakaļ – Jānis acīmredzami to gaidījis vairāk par visu pasaulē: viņš skauj levu un skūpst to pats. Skūpsts ir ilgs, kādēļ vīri beidzot sāk atslābt. Taču tad leva spēji izlokas no Jāņa skavām un sēstas līdzās Emanuelam – veikli viņu noskūpstījusi, leva liek galvu puisim klēpī. Emanuela pārsteigums ir liels un patiens. Kaut viņā cieši katrs no savas puses lūkojas Kārlis un Hermanis, Emanuels minstinās vien acumirkli – viņš rauj levu kājās: skūpsts ir karsts un nekautrīgs.

Brīdi kluss.

KĀRLIS. Volfgangs? Mazdēls Volfgangs? Tavs tēvs, meitiņ, ir akls. Tik negaidīti. Varbūt Frīdrihs Andžs?

IEVA. Rūsiņš.

KĀRLIS. Tāds vārds? (*Hermanim*) Sveiks, vectētiņ, sveiks... kas tu man tagad esi? *Tohtermannfāters*?

HERMANIS. Varbūt nemaz nav manējais?

KĀRLIS. (*levai*) Pa tumsiņu, nemanīji?

HERMANIS. (*par Jāni*) Pajautā viņam!

Kad visu skati pievēršas Jānim, viņš strauji metas prom, pa durvīm laukā. Kārļa skubināts, viņam nopakaļ mirklī skrien Indriķis: pēc īsa cīkstiņa blakustelpā, viņš izmisīgi pretojošos, gandrīz raudošo Jāni ved atpakaļ.

KĀRLIS. Uz Vāczemi, vai?

JĀNIS. Jā!!!... Tas ir... te ir... tumšs te ir! Prom!...

Lielajam Kārļa kreklam plīstot, Jānis izraujas no Indriķa – tas metas pakaļ, taču jau pēc brīža, otrreiz noklaudzot ārdurvīm, Indriķis atgriežas ar balto, kreklu rokā, kas nu saplēsts pilnībā.

KĀRLIS. Viesulis!... Jaunība!... Nē, es esmu bijis pilnīgi akls!... Mums te tumšs? Jā!

Kārlis norāda Indriķim uz sienas svečturi – tajā nodzisusi viena svece. Kaut Kārlis centies klātesošos smīdināt, tas nav izdevies. Indriķis aizdedzina sveci pilnīgā klusumā.

NIKOLAJS. Nu, *gimna kaput*?

Kora vīri sagumst, taču, noraidījis Indriķa palīdzību, strauji ceļas Kārlis.

KĀRLIS. Jādzied, kungi! Ko sēžam?! Stājamies!

PĒTERIS. Kā tad dziedās?

KĀRLIS. Visu dienu mācījāties!

Kārlis ir paķēris Emanuelu – nu viņš, lēkā pa telpu, balstīdamies uz tā pleca.

Kārlis paceļ roku – kā parasts šādās reizēs, visi mirklī noklust. Tomēr nu paliek skaidrs arī tas, ka Kārlis dirigēs.

Un koris patiesi arī sāk skanēt.

Gan dirigēšana, gan dziedāšana iesākumā lāgā nevedas, taču jau pēc pirmajām divām dziesmas rindiņām dirigents sāk apjaust savas rokas varenību – koris klausā mazākajai kustībai. Dziesma sāk skanēt arvien skaļāk, arvien himniskāk.

Koris dzied tautas dziesmu „Zirgi zviedza, velli brauca” (J. Cimzes apdare).

Zirgi zviedza, velli brauca,

Upe teka putodama;

Es stāvēju maliņāi,

Zobentiņu rociņā.

Es sacirtu vellam galvu

Deviņos gabalos;

Man nošķīda brūni svārki

Ar tām vella asinīm.

Mīļā Māra, mīļā Laima,

Kur es viņus izmazgāšu?

Kur es viņus izmazgāšu,

Kur es viņus izzāvēšu?

Kārlis tura iespaidīgas pauzes, kāpina tempu, kur tas viņaprāt

nepieciešams, rāda „skaļāk” un „klusāk” pa savai modei, un viss sanāk.

Emanuelš spēj vien dirigentu noturēt, viņam līdzī izlēkāt. Visbeidzot viņš ar brīvo roku sāk dirigēt kopā ar Kārli: šai brīdī strauji prom dodas Hermanis.

Emanuelš gan to pamana, tomēr skriet tēvam pakaļ nevar, bet leva izliekas nesaprotam, ko Emanuelš tai māj.

Ej, puisīti, tur mazgāti,

Kur deviņas upes teka;

Kur deviņas upes teka,

Kur deviņas saules spīd.

*Mīļā Māra, mīļā Laima,
Kur es viņu noglabāšu?
Kur es viņus noglabāšu,
Kur es viņus novalkāšu?*

*Aiz deviņām atslēgāmi,
Tur tu viņus noglabāsi;
Ej, puisīti, kariņāi,
Tur tu viņus novalkās.*

*Zirgi zviedza, velli brauca,
Upe teka putodama;
Es stāvēju maliņāi,
Zobentiņu rociņā.*

Dziesma skan tik vareni, ka, šķiet, dreb viss krogs, šķind rūtis, un tas acīmredzami vairo pašu dziedātāju pārliecību, spēkus un varēšanu: jebkādas šaubas par dziedāšanas nepieciešamību ir zudušas. Kad dziesma beidzas, labu brīdi telpā kluss – dzirdama vien Kārļa smagā elpa. Tad pēkšņi atskan aplausi – tas ir Nikolajs.

NIKOLAJS. Bravo! *Супа!*

KĀRLIS. Kungļi! Lattia ir dzimusi!...

*Šoreiz aplaudēt sāk leva – pārējie nopakaļ.
Kārlis sniedz Emanuelam iepriekš visu laiku uz galda zem tīģera galvas gulošo bisi.*

KĀRLIS. Salūtu mums vajag! Lai dzird tuvu un tālu! Patronas lielajā bufetē!

Atiet!

Ņemot līdzi gaismekļus, pacilāti un satraukti vīri dodas laukā – iepriekšējo joku vietā nu viņi ik brīdi iedungo tikko dziedātās dziesmas rindiņas. Klaudz ārdurvis, visi laukā no kroga. Dzirdams, ka gājiens dodas krogus ēkai apkārt. Aizkavējies ir vien Pauls – viņš lej sev mēriņu degvīna. Gandrīz nemanāmi no blakustelpas ir atgriezies Jēkabs.

JĒKABS. Nu, kā ar to manu puiku? Varēs?

PAULS. Netici fāterītim?

JĒKABS. Nē... nu, ticu jau, bet...

PAULS. Pameklēsim kaut ko...

Nākošajā mirklī abi saraujas – ārpusē plīkšķ spalgs šāviens, tad vēl viens. Vīru balsis sauc „urā”. Pauls ar Jēkabu arī steidz laukā. Blikšķ atkal. Tad negaidīti sāk dunēt baznīcas zvans – tiesa, mundrāk, nekā no rīta, gandrīz vai jautri.

Nepārstāj blikšķēt arī bises zalves – šāvienu košie uzplaiksnījumi zīmē tukšajā, tumšajā istabā ķēmīgas ēnas. To spēlēs, šķiet, atdzīvojas tīģera izbāzeņa galva, ik mirkli spoži uzspīd zvēra stikla acis.

Blikšķ un dun salūts.

Strauji ienāk līdz pusei kailais Jānis – kaut laukā spelgonis, viņš nav nosalis. Jānis ver vaļā lādes vāku, rakājas tajā, tad ceļ laukā kādu vecmodīgu uzvalku: tas acīmredzami ir kādam lielam vīram šūts. Jānis velk to mugurā – atrotījis bikšu un roku galus, viņš pats sev patīk.

Brīdi palūkojies laukā pa logu, Jānis metas pie bufetes, velk no tās laukā lielu sudraba kausu un pavārnīcu. Atrāvis vaļā logus, Jānis sāk dauzīt ar pavārnīcu pa kausu – viņam iznācis pamatīgs gongs.

JĀNIS. Deg!!! Deg! Deg, deg!!!... Deg, deg!!!...

Acumirkļi, viens pār otru klupdami, krizdami istabā atpakaļ metas arī tikko laukā gājušie.

VISI. Kur deg, kas deg?!!!...

KĀRLIS. Es jau domāju, ka nenosalsi...

INDRIĶIS. Muld, taču! Nekas nedeg!!!...

JĀNIS. Karš būs, liels karš!... Karš!...

PĒTERIS. Sadzēries!...

JĀNIS. Būs karš!

Brīdi klusums, taču tad smieties sāk Kārlis.

KĀRLIS. Meit, ir jau saliets?

Visi dodas Kārlim līdz uz blakus telpu, kur svinības turpinās. Palicis vien Nikolajs.

NIKOLAJS. Nāc, ejam, *побазарим немного, красавец, а?*

Jānis ceļas.

Blakus telpā sāk atkal sāk skanēt dziesma – tā pati „Zirgi zviedza, velli brauca”.

Vīriem skan vēl labāk. Pat ļoti labi.

* * * * *